

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1928 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arv, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 11 januari 1928 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 17, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan omförmälda förslag till

- 1) lag om arv;
- 2) lag angående införande av lagen om arv;
- 3) lag om allmänna arvsfonden;
- 4) lag om ändring i 13 kap. giftermålsbalken;
- 5) lag om ändring i vissa delar av ärvdabalken;
- 6) lag angående ändring i förordningen den 18 september 1862, huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse;
- 7) lag angående ändrad lydelse av 18 § i lagen den 14 juni 1917 om adoption;
- 8) lag angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap;
- 9) lag angående ändring i 11 och 12 kap. av lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap;
- 10) lag om tillägg till 33 § konkurslagen; samt
- 11) lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehåft följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

- nr 220 av herr *Bissmark*,
- nr 221 av herr *Johan Bernhard Johansson* och herr *Rooth*,
- nr 222 av herr *Petrus Nilsson m. fl.*,
- nr 223 av herr *Möller m. fl.*,
- nr 224 av greve *Spens*;

inom andra kammaren

- nr 379 av herr *Bodén*,
 nr 380 av herr *Olsson* i Ramsta,
 nr 391 av herr *Björkman m. fl.*,
 nr 392 av herr *Christenson* i Södertälje *m. fl.*,
 nr 393 av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*,
 nr 394 av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*,
 nr 395 av fru *Nordgren m. fl.*

Beträffande det närmare innehållet av de ifrågavarande lagförslagen får utskottet hänvisa till propositionen jämte de därvid fogade utdragen av protokoll, förda i statsrådet och lagrådet, ävensom erinra därom, att propositionen innehåller en översikt över förslagens innehåll (s. 52—78).

Vad motionärerna hemställt återgives här nedan i samband med utskottets yttrande i de delar, som motionerna för varje särskilt fall avse. I fråga om de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, tillåter sig utskottet att i huvudsak hänvisa till motionerna.

*Förslagets
samband med
testaments-
rätten.*

Föreliggande förslag utgör ett led i den pågående revisionen av ärvdabalken i 1734 års lag. Första delen av förslagen till revision av ärvdabalken utgjordes av förslag till lag om förmynderskap och vissa därmed sammanhängande författningar, vilka förslag framlades för 1924 års riksdag och i huvudsak av riksdagen godkändes, varefter lagar uti dessa ämnen utfärdades den 27 juni 1924. Efter avlämnande av nämnda förslag har lagberedningen övergått till behandling av successionsrätten, därvid det befunnits lämpligt att behandla ämnet i tre avdelningar. Det nu föreliggande förslaget avser den legala arvsrätten. Därefter skall följa testamentsrätten, varmed beredningen för närvarande är sysselsatt, samt slutligen en avdelning angående dödsbos utredning och förvaltning, betalning av gäld och urarvtagelse samt arvskifte och vad därmed äger samband.

*Motioner om
avslag å
förslaget.*

Vissa av de väckta motionerna innehålla yrkande om avslag på förslaget i dess helhet. I de lika lydande motionerna av greve *Spens* och av herr *Björkman m. fl.* åberopas som skäl för avslagsyrkandet det föreliggande förslagets samband med testamentsrätten, vilket borde medföra att arvsrätten upptoges till prövning först i samband därmed. I de lika lydande motionerna av herr *Petrus Nilsson m. fl.* och av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*, vari framställas erinringar mot åtskilliga av förslagets centrala delar, yrkas, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om omarbetande av det föreliggande förslaget till lag om arv i överensstämmelse med i motionerna angivna riktlinjer och framlägga nytt förslag i ämnet i samband med förslag till revision av testamentsrätten. Slutligen uttalas i de lika lydande motionerna av herrarna *Johan Bernhard Johansson* och *Rooth* samt av herr *Christenson* i Södertälje *m. fl.*, att goda skäl synas tala för, att förslagets framläggande bort anstå i avbidan på återstående delar av ärvdabalken och i varje fall testamentsrätten. För den händelse propositionen skulle komma att i huvudsakliga delar antagas, hemställes därefter om vissa ändringar i förslaget.

De yrkanden om ändring i vissa delar av förslaget, som framförts i motionerna, skola av utskottet här nedan upptagas till granskning i samband med behandlingen av de särskilda avdelningarna i förslaget, och upptager utskottet därför först till behandling motionerna allenast i den del de avse sambandet mellan det framlagda förslaget och testamentsrätten.

I sakens natur ligger, att ett samband föreligger mellan de särskilda delarna av successionsrätten. Ett sådant samband förelåg också mellan första avdelningen av det förslag till ny jordabalk, som 1907 antogs av riksdagen, och de båda avdelningar, som senare av lagberedningen framlades men ännu ej behandlats av riksdagen. Likaledes förefanns samband mellan de delar av äkten-skapsrätten, som antogs 1915 och 1920. Det avgörande är emellertid ej frågan, om ett samband föreligger, utan om det samband som finnes mellan de olika delarna är av sådan art, att en särskild behandling av varje del ej lämpligen kan ske. Då lagberedningen övergick till behandling av successionsrätten, var, enligt vad utskottet inhämtat, denna fråga föremål för en ingående prövning, och man fann därvid hinder ej möta för en separat behandling av successionsrättens olika delar. Enligt vad lagberedningen upplyst, har riktigheten av denna uppfattning under arbetet på testamentsrätten till fullo bekräftats. Detta arbete har sålunda nu fortskridit så, att ett utkast till lag om testamente upprättats. Det har därvid visat sig, att några tekniska vanskligheter av att arvsrätten behandlats för sig endast i obetydlig mån uppstått. Det lärer sålunda bliva erforderligt att överflytta ett stadgande i arvslagen till lagen om testamente och att i förstnämnda lag införa en ny bestämmelse. Måhända kan det visa sig nödvändigt att härutöver vidtaga ett fåtal obetydliga jämkningar. Dessa ändringar kunna emellertid alla utan svårighet vidtagas och kunna ingalunda anföras som bevis för ett nödvändigt samband mellan de båda avdelningarna.

På sätt i propositionen (s. 56—57) framhålles, förefinnes emellertid i ett fall ett samband av principiell betydelse mellan det nu föreliggande förslaget och testamentsrätten. Om nämligen en begränsning av arvsrätten äger rum, måste tagas under övervägande, huruvida en inskränkning av testamentsfriheten härav betingas. Detta spørsmål har i förslaget besvarats nekande. Det har ock upplysts, att lagberedningens utkast till lag om testamente ej åsyftar någon ändring härutinnan.

Utskottet, som erinrar om att lagrådet, i likhet med lagberedningen och Kungl. Maj:t, funnit hinder ej möta för förslagets upphöjande till lag utan avvaktan på det fortsatta arbetets resultat, ansluter sig på ovan anförda skäl till denna uppfattning. Härutöver vill utskottet framhålla, att en samtidig granskning av två så omfattande förslag som arvsrätten och testamentsrätten skulle vara förenad med avsevärda praktiska nackdelar. Det bleve näppeligen möjligt för utskottet att i sådan händelse ägna förslagen den detaljerade granskning, som är möjlig, då förslagen framläggas vart för sig. För lagstiftningsarbetets jämna gång vore det vidare knappast lyckligt, om ett så stort lagstiftningskomplex skulle på en gång granskas av lagrådet. Utskottet finner sig på den grund böra avstyrka ovannämnda motioner, i vad de avse det föreliggande förslagets behandling först i samband med testamentsrätten.

*Arvsrättens
begränsning.
Förslaget.*

Den principiellt viktigaste nyheten i förslaget är, att den hos oss hittills obegränsade släktarvsrätten ansetts böra begränsas till närmare skyldskapsled. Enligt förslaget räknas sålunda till de arvsberättigade skyldemännens krets bröstarvingar, föräldrar, syskon, syskons avkomlingar, far- och morföräldrar samt föräldrars syskon, d. v. s. farbror, faster, morbror, moster. Arvlåtarens kusiner och avlägsnare skyldemän äro däremot enligt förslaget uteslutna från arvsrätt.

Motioner.

I en del av de väckta motionerna ha yrkanden framställts om att även kusiner måtte äga rätt till arv. Sådant yrkande göres dels i de likalydande motionerna av herrar *Johan Bernhard Johansson* och *Rooth* samt av herr *Christenson* i Södertälje *m. fl.*, dels i den av herr *Olsson* i Ramsta väckta motionen. I de likalydande motionerna med hemställan om avslag å propositionen och framläggande av nytt förslag i ämnet, som framburits av herr *Petrus Nilsson m. fl.* och av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*, uttalas, att åtminstone kusiner böra bibehållas vid arvsrätt. Slutligen hemställas i de likalydande motionerna av herr *Möller m. fl.* och herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*, att från kretsen av legala arvingar uteslutas även föräldrars syskon.

Utskottet.

Såsom lagberedningen framhållit, läser grunden till skyldemäns arvsrätt ej utgöras av blodsbandet i och för sig utan av den därmed i regel förknippade sociala och ekonomiska samhörigheten mellan arvlåtaren och arvingen. Med denna utgångspunkt är det uppenbart, att en begränsning av arvsrätten måste företagas. Vid prövningen av var arvsrättsgränsen bör dragas har utskottet funnit den i propositionen intagna ståndpunkten väl grundad; utskottet har därför ej kunna tillstyrka vare sig de motioner, där en starkare begränsning än enligt förslaget påyrkats, eller de motioner, vari hemställas om en mindre snäv arvsrättsgräns.

Vad först angår det av herr *Möller m. fl.* och av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.* framställda yrkandet, att utöver de enligt förslaget från arv uteslutna skyldemännen jämväl föräldrars syskon ej skola taga arv, är denna fråga visserligen i ekonomiskt avseende av ringa betydelse, i det att blott omkring 0.1 % av arvmassan tillfaller dessa skyldemän. På sätt lagberedningen framhållit, få emellertid på ifrågavarande lagstiftningsområde ej läggas fiskaliska synpunkter; de successionsrättsliga måste vara ensamt avgörande. Motionärerna hava också såsom grund för uteslutande av föräldrars syskon från arvsordningen åberopat, att de regelmässigt icke stå i sådant närmare socialt eller ekonomiskt samhörighetsförhållande till arvlåtaren, att de skulle, i saknad av legal arvsrätt, ihågkommas med testamentariska förordnanden.

Utskottet vill erinra därom, att i den arvssituation, då arv till dessa skyldemän förekommer, fråga städse är om arvlåtare, som ej ha sina föräldrar i livet. Ofta har i dessa fall exempelvis arvlåtarens farbroder för honom varit i faderns ställe och måhända uppfostrat honom i sitt hem. Att en arvsrätt för farbrodern i sådana fall överensstämmer med den allmänna rättsuppfattningen torde enligt utskottets mening knappast kunna betvivlas. På sätt i propositionen framhålles, är arvet här ofta ett naturligt komplement till syskonarvsrätten. Såsom exempel på dylika fall må nämnas, att ett syskon, som för billigt pris av de

andra löst till sig deras andelar i en i boet efter deras fader eller moder ingående fastighet, dör och efterlämnar ett barn, som jämväl avlider. Då syskonen visat detta tillmötesgående för att hindra fädernegårdens klyvning eller försäljning, vore det stötande, om vid barnets död fastigheten ej skulle tillfalla dem utan det allmänna. I motionerna uttalas, att någon större ökning av testamentenas antal knappast skulle behöva befaras, om föräldrars syskon utestängdes från arvsrätt. Häremot må erinras, att även om så vore förhållandet, detta likväl ej kan åberopas som bevis på att samhörighet mellan dem och arvlåtaren icke förelegat. I denna arvssituation är nämligen städse fråga om arv från en yngre generation till en äldre. I sakens natur ligger, att testamente i sådant fall allenast sällan upprättas; den yngre räknar ej med att gå bort före den äldre. Man kan därför, vid en begränsning av arvsrätten på sätt i motionerna föreslagits, ej hänvisa frågan att lösas testamentsvägen.

Utskottet övergår härefter till behandling av den grupp av motioner, vari hemställes om bibehållande av arvsrätt för *kusiner*. Enligt utskottets mening lär en sådan samhörighet, som berättigar till arv, ej finnas mellan arvlåtaren och dessa. Detta är en följd redan av kusinskarans vanligen betydande storlek och den tilltagande rörligheten bland befolkningen. Ej sällan stå åtskilliga av kusinerna mer eller mindre främmande för arvlåtaren; fall förekomma då ej ens deras antal och namn äro honom bekanta. Att kusinarvsrätten i sådan händelse saknar varje hållbar grund, synes utskottet uppenbart. I de väckta motionerna göres emellertid gällande, att på landsbygden skulle råda den uppfattningen, att samhörigheten mellan kusiner allt fortfarande vore tillräckligt stark för att motivera en arvsrätt. Att denna mening skulle vara mera allmänt rådande motsäges dock, bland annat, av den förebragta statistiska utredningen. Denna visar, att då de närmaste arvingarna utgjordes av kusiner, från dem borttestamenterades ända intill 80 % av sammanlagda kvarlåtenskapssumman. Häremot göres i en del av de väckta motionerna gällande, att vid en granskning av antalet fall, då kusiner voro närmaste arvingar, arvet i omkring 50 % av fallen gått till dem. Oavsett att sistnämnda procenttal ej med säkerhet kan fastställas med ledning av statistiken, kan det enligt utskottets mening uppenbarligen ej åberopas såsom bevis på en samhörighet, som bör medföra arvsrätt, att i hälften av de fall, då kusiner äro arvingar, kvarlåtenskapen — på grund av arv eller testamente — tillfaller dem. Detta är desto mindre förhållandet, som, enligt vad i motionerna också anföres, kusinarven äro talrikast inom de lägre förmögenhetsgrupperna, där vanan att upprätta testamente enligt erfarenhetens vittnesbörd överhuvud är väsentligen mindre utbredd än i de högre och där underlåtenheten att testamentera bort från kusinerna följaktligen ej kan åberopas till stöd för en samhörighet mellan dem och arvlåtaren. Det må ock erinras därom, att själva förekomsten av en legal arvsrätt för avlägsnare skyldemän kan medföra, att testamente till förmån för annan ej upprättas, ehuru arvlåtaren, om den legala regeln ej funnes, ofta ej skulle genom testamente ihågkomma den ifrågavarande skyldemannen.

Utöver vad nu nämnts kan vidare, såsom i propositionen framhålles, mot

arvsrätt för kusiner åberopas ett skäl av stor praktisk betydelse. Till följd av att kusinkretsen ofta är stor, kommer kvarlåtenskapen vid arvfall till kusiner att splittras i smådelar; arvfallet blir härvid långt mer än eljest av kapitalförstörande verkan, i det att det ofta helt oväntade och vanligen obetydliga arvet av mottagaren användes för konsumtion. Ej minst är detta av betydelse, då fråga är om fast egendom. Det är av vikt att fasthålla, att frågan ej rör, huruvida en viss kusin skall uteslutas från arv, utan huruvida arvet skall utskiftas i smådelar inom en kusinskara. Vill arvlåtaren gynna någon, eller är hans önskan att den fasta egendomen behålles odelad i släkten, kan han upprätta testamente till förmån för en viss kusin.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om en bestämmelse i förslaget, enligt vilken arv, som tillfallit det allmänna, skall kunna avstås till skyldeman eller annan, som stått arvlåtaren nära. Genom detta stadgande har möjlighet lämnats, att med hänsyn till förhållandena i det särskilda fallet avstå arvet exempelvis till en kusin eller till annan från arv utesluten skyldeman. Särskild anledning till sådant efterskänkande föreligger, då samäganderätt, t. ex. i en jordbruksfastighet, bestått mellan arvlåtaren och skyldemannen, och billighets-skäl eljest tala för ett avstående. Då för närvarande en dylik samäganderätt består mellan två kusiner, kommer vid den ena kusinens död hans del i egendomen ej att tillfalla den andre ensam utan måste delas mellan samtliga kusiner, varigenom egendomens försäljning, ofta till utomstående, framtvingas. Om däremot, efter ett borttagande av kusinarvsrätten, det allmänna avstår sin arvsrätt till förmån för den kusin som haft del i egendomen, kommer resultatet att bli detsamma, som om ett testamente till förmån för denne förelegat, och berörda svårighet följaktligen ej att inträffa.

I det föregående har utskottet flera gånger framhållit, att de från arv uteslutna skyldemännen kunna, där arvlåtaren så finner lämpligt, ihågkommas genom testamente. Någon begränsning av testamentsfriheten har nämligen ej ansetts böra äga rum. Utskottet får i detta avseende hänvisa till vad i propositionen (s. 56—57) i denna del yttras.

I samband med den nu behandlade frågan om arvsrättens begränsning må anmärkas, att i de av herr *Petrus Nilsson m. fl.* och av herr *Olsson i Kullenbergstorp m. fl.* väckta motionerna göres gällande, att det vore att befara, att beloppen av arv till Sverige efter svenska emigranter — särskilt de som bosatt sig i Nordamerikas förenta stater — skulle avsevärt minskas, då det icke torde kunna med säkerhet påräknas, att främmande stater skulle låta arv övergå till Sverige i de fall, när det allmänna och icke de anhöriga till de avlidna komme att stå såsom mottagare.

Den i motionerna sålunda berörda frågan är av internationellt privaträttslig natur. Sverige är som bekant anslutet till de s. k. Haagkonventionerna, vilka reglera vissa familjerättsliga och civilprocessuella frågor inom den internationella privaträtten. För närvarande pågår arbete för åstadkommande av en konvention jämväl på successionsrättens område. En konferens i ämnet, vari även Sverige deltog, har senast hållits i början av innevarande år. Det är vid

sådant förhållande uppenbart, att något förslag till internationellt privaträttsliga regler på arvsrättens område ej kan framläggas, innan ett slutligt resultat framkommit av Haagkonferensens arbete.

Vad angår det i motionerna gjorda påståendet, att amerikaarven skulle komma att undandragas Sverige, vill utskottet anmärka, att om en i Nordamerikas förenta stater bosatt svensk emigrant avlider därstädes, tillämpas på grund av den i Förenta staterna härskande domicilprincipen amerikansk lag beträffande arvet efter honom. Då någon begränsning av arvsrätten ej, utskottet veterligen, är gjord i de särskilda nordamerikanska staterna, skulle arvet följaktligen komma att tillfalla de enligt svensk lag uteslutna skyldemännen och den av motionärerna befarade konsekvensen sålunda icke inträda.

Ett nära samband med spørsmålet om arvsrättens begränsning har frågan, huru förfaras skall med de arv, som efter begränsningen tillföras det allmänna. För närvarande tillfalla danaarven kronan eller vissa städer, som fått kronans rätt å sig överlåten. Enligt förslaget skola de arv, vartill arvinge jämlikt bestämmelserna i förslaget ej finnes, tillfalla en fond, benämnd allmänna arvsfonden. Fonden skall enligt förslaget användas för främjande av barns och ungdoms vård och fostran.

*Allmänna
arvsfonden.
Förslaget.*

I propositionen anföres i nu förevarande del bland annat följande:

»I samband med redogörelsen för arvsrättens begränsning har framhållits, att för frågan härom statsekonomiska synpunkter ej böra inverka, utan att de successionsrättsliga synpunkterna böra vara ensamt avgörande. Även om den från denna utgångspunkt föreslagna begränsningen av arvsrätten blir av allena ringa betydelse för det allmänna i ekonomiskt avseende, kommer den att framstå såsom en genomgripande förändring för dem, som drabbas därav. Det är därför av vikt, att reformen ej framkallar den uppfattning att det allmännas arvsrätt innebär en konfiskation av arven. Detta är desto mera angeläget, som de arv, varom här i regel är fråga, äro dels sådana, där arvlåtaren befunnit sig i blygsamma ekonomiska förhållanden, dels sådana, där arvlåtaren på grund av minderårighet, sinnessjukdom eller liknande anledning saknat förmåga att upprätta testamente, och dels sådana, där arvlåtaren blivit hastigt borttryckt, innan han ännu kommit att träffa bestämmelser rörande kvarlåtenskapen. Att det från sådana arvlätares synpunkt framstår såsom vida mindre stötande, om arven gå till ett ändamål, vilket det för dem kunde hava tett sig naturligt att tillgodose genom testamente, än om arven indragas till staten, förefaller uppenbart. Och för de skyldemän, som genom den föreslagna begränsningen uteslutas från arvsrätt, torde det kännas mindre hårt, om arven kunna främja ett syfte, som står de ofta förekommande testamentsändamålen nära. Dessa skäl ligga till grund för uppfattningen, att de arv, som efter begränsningen tillfalla det allmänna, icke böra tagas i anspråk för täckande av statsutgifter. Och då här är fråga om disposition av vissa kvarlåtenskaper i dess helhet, har det synts mest ändamålsenligt, att en fondering äger rum.»

Motioner. I de av herrar *Bernhard Johansson* och *Rooth* samt av herr *Christenson* i Södertälje *m. fl.* väckta motionerna yrkas, att danaarven ej skola tillfalla fonden utan staten. Enligt motionärernas mening synes närmare erfarenhet om storleken av de arvsmedel, som enligt den nya lagstiftningen kunna komma att tillfalla det allmänna, böra avvaktas, innan särskilda bestämmelser meddelas om förvaltningen av berörda medel, vilka tillsvidare borde behandlas på samma sätt som nu inflytande danaarvsmedel. Någon anledning att nu besluta att för ändamålet upplägga en särskild fond, mot vars anordnande på föreslaget sätt starka betänkligheter för övrigt kunde resas, borde därför ej föreligga. I de motioner med yrkande om avslag å förslaget, som framburits av herr *Petrus Nilsson m. fl.* och av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*, anföres angående nu förevarande fråga följande:

»Vad i kap. 5 föreslås därom, att arv, då arvinge saknas, skall tillfalla en fond, benämnd allmänna arvsfonden, finna vi av flera skäl omöjligt att biträda. De principer, varpå stadgandena om arvsfonden uppbyggts, äro ägnade att väcka starka betänkligheter. En omständighet, som därvid särskilt bör uppmärksammas, är, att hopsamlat kapital genom arvsfonden skulle komma att användas till löpande utgifter, varemot avgörande invändningar torde kunna göras ur allmän ekonomisk synpunkt, då härigenom kapital skulle undandragas produktionen för att direkt tjäna konsumtionsändamål. Arvsfonden skulle faktiskt enligt föreslagna stadganden bliva en institution för systematisk kapitalförstöring. Att på föreslaget sätt använda hopbragta medel till barnavårdsändamål kan för övrigt icke heller sägas vara motiverat av någon särskild omständighet. Denna erinran föranledes ej av någon önskan att förhindra, att nödiga medel anslås till barnauppfostran och barnavård, utan avser endast att betona, att skäl icke föreligga för att dylika medel anskaffas på denna väg. Givetvis kommer emellertid frågan om bildandet av en arvsfond i ett delvis nytt läge, därest enligt vårt förslag kusiner bibehållas vid sin arvsrätt.

Hur de medel, som kunna väntas inflyta på grund av de nya arvsrättsreglerna, skola användas, bör underkastas särskild utredning, innan beslut därom fattas. Därvid synes bl. a. böra komma under överbärande, huruvida staten tillfallande arvsmedel till förebyggande av kapitalanhopning i statens hand böra användas till avbetalning på statsskulden eller liknande ändamål. Denna utredning synes böra ställas i samband med prövning av frågan om lämpligheten av att arvsskatten tages i anspråk för kapitalbildningsändamål i stället för att som nu sker användas för löpande utgifter.»

Utskottet. Utskottet finner vad i propositionen anförts till stöd för att danaarven skola ingå till en särskild fond vara väl grundat. Det är också enligt utskottets mening av största vikt, att — var än arvsrättsgränsen drages — den begränsning av arvsrätten, som från successionsrättsliga utgångspunkter befunnits riktig, ej för dem, som drabbas därav, framstår såsom en konfiskation av kvarlåtenskaperna. Då det gäller att avpassa månghundraåriga rättssatser efter en ny tids ekonomiska och sociala åskådning, är det angeläget, att en i och för sig väl motiverad reform så lägges, att den väcker förståelse hos menige

man. Ett sådant hänsynstagande till de folkpsykologiska faktorerna har enligt utskottets mening på ett lyckligt sätt skett genom tillskapandet av arvsfonden. Till följd av de ändamål, fonden är avsedd att tjäna, kommer föreskriften om att danaarven skola tillfalla fonden att verka som ett legalt testamente till förmån för ett allmännyttigt ändamål. På grund härav kommer begränsningen för dem, som drabbas härav, att framstå såsom mera naturlig än om medlen inflöte till statsverket för att tagas i anspråk för dess löpande utgifter.

Det föreslagna syftet med fonden anser utskottet vara synnerligen behjärtansvärt. Och då det här är fråga om arvlätare, som sakna egna barn, är det enligt utskottets mening en riktig tanke, att då dessa efterlämna blott avlägsnare skyldemän, deras kvarlätenskap tillfaller sådana barn, som sakna möjlighet att erhålla det handtag, arvet utgör för den yngre generationen. Arvsfonden kommer härigenom att i sin mån befrämja arvets viktigaste sociala funktion, nämligen att sörja för det uppväxande släktet och underlätta för detta att fylla sin framtida uppgift till samhällets bästa. Av skäl, som nedan vid behandlingen av förslaget till lag om allmänna arvsfonden skola närmare angivas, har utskottet emellertid föreslagit en viss utsträckning av fondens ändamål.

Av vad utskottet sålunda anfört, framgår, att det enligt utskottets mening måste anses oriktigt att på det successionsrättsliga spörsmålet om det allmännas arvsrätt lägga budgettekniska synpunkter. Även om det är en riktig princip, att statsinkomster i allmänhet icke böra anslås till vissa på förhand bestämda ändamål, är ett avsteg från denna princip väl försvarat i nu förevarande fall, där i stället för de uteslutna skyldemännen det allmänna insättes såsom arvinge. Samtliga i ärendet hörda myndigheter — lagrådet, statskontoret och kammarkollegium — hava ock givit sin anslutning till inrättandet av den allmänna arvsfonden.

Också de av herr *Petrus Nilsson m. fl.* och herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.* väckta motionerna uttala sig mot tanken, att arvsfondens medel skulle komma att användas till löpande utgifter. Kritiken riktas mot att fondens medel användas för konsumtionsändamål och att därigenom en kapitalförstöring äger rum. Utskottet tillåter sig att i denna del hänvisa till vad utskottet ovan anfört därom, att på frågan om statsarvet måste, liksom på hela ifrågasvarande lagstiftningskomplex, läggas successionsrättsliga och ej nationalekonomiska synpunkter. Härutöver vill utskottet anmärka, att i den mån fondens medel komma det levande kapital till godo, som utgöres av landets barn och ungdom, det även från motionärernas utgångspunkt måste förefalla tveksamt, om en sådan användning med skäl kan betecknas såsom systematisk kapitalförstöring. För övrigt förutsätter förslaget till lag om allmänna arvsfonden, att viss del av de årligen inflytande medlen skall kapitaliseras.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet avstyrka samtliga de motioner, vari yrkats avslag å tillskapandet av arvsfonden, samt tillstyrka propositionen i denna del.

Makes arvs-
rätt.
Gällande
rätt.

Genom lagen den 11 juni 1920 om makes arvsrätt tillerkändes efterlevande make arvsrätt, när den avlidne ej efterlämnat bröstarvinge eller adoptivbarn eller dess avkomling. Arvsrätten avser halva kvarlåtenskapen, när efter den döde finnas skyldemän tillhörande andra parentelen, d. v. s. fader, moder, syskon eller dess avkomlingar, samt i andra fall hela kvarlåtenskapen. I förstnämnda fall tager således den efterlevande hälften av boet på grund av giftorätt och en fjärdedel på grund av arv. Den återstående fjärdedelen tillfaller dem av nämnda skyldemän till den först avlidne, som enligt arvsordningen äro närmast till arv efter honom. Denna lag, vilken antogs i samband med den nya giftermålsbalken, betraktades av lagberedningen blott som ett provisorium, och det förutsattes, att spörsmålet om makes arvsrätt skulle upptagas till ny behandling i samband med revisionen av ärvdabalken överhuvud. Och vid behandlingen av den kungl. propositionen i denna del yttrade första lagutskottet vid 1920 års riksdag, att det enligt utskottets mening icke kunde råda något tvivel om, att den allmänna rättsuppfattningen i vårt land gäve stöd för att tillerkänna make arvsrätt åtminstone i den omfattning, som i propositionen föreslagits.

Ifrågavarande lagbestämmelser gälla endast i den mån annorlunda icke blivit bestämt genom testamente. Det är också synnerligen vanligt, att äkta makar söka genom inbördes testamente trygga den efterlevandes ställning. Härvid kan man skilja mellan tre huvudtyper av förordnanden. Den efterlevande kan sålunda tillerkännas *full äganderätt* till den först avlidnes kvarlåtenskap, d. v. s. dennes lott i boet. Ett sådant förordnande medför, att vad den efterlevande erhåller på grund av testamentet och vad han i övrigt äger, däri inbegripet den lott han på grund av giftorätt själv äger i boet, i hans hand bildar en enhetlig massa. Vid den efterlevandes död tillfaller all denna egendom hans arvingar; den först avlidnes arvingar erhålla alltså intet. Vid en annan typ av inbördes testamente erhåller den efterlevande endast *nyttjande- eller avkomsträtt* till den först avlidnes kvarlåtenskap. Äganderätten till denna tillfaller i regel omedelbart den först avlidnes arvingar. Den egendom, vartill den efterlevande sålunda får nyttjande- eller avkomsträtt, bildar en från hans egen egendom skild förmögenhetsmassa. Då vid hans död nyttjande- eller avkomsträtten bortfaller, inträda den först avlidnes arvingar i det fulla utövädet av sin äganderätt till denna förmögenhetsmassa. Den tredje huvudformen av inbördes testamente kännetecknas därav, att den efterlevande tillerkännes *fri dispositionsrätt* under sin livstid över den först avlidnes kvarlåtenskap med eller utan föreskrift, att vid den efterlevandes död all då i boet befintlig egendom skall på visst sätt fördelas. Vanligen gives förordnande, att egendomen skall delas enligt lag mellan arvingarna å ömse sidor. Vid ett förordnande av denna typ bildar all egendom, på samma sätt som vid den första typen, en enhetlig massa i den efterlevandes hand. Denne kan fritt disponera däröver genom rättshandlingar i levande livet men får icke genom testamente förfoga över mer än sin egen lott i boet. När den efterlevande dör, uppdelas den då befintliga egendomen i två lotter, den först avlidnes och den efterlevandes, var- efter vardera lotten fördelas mellan den sidans arvingar enligt vanliga regler.

För det fall, att den först avlidne icke efterlämnar några arvsberättigade skyldemän eller endast arvsberättigade skyldemän, tillhörande tredje parentelen, upptar förslaget samma regel som 1920 års lag, d. v. s. den efterlevande tager såsom arv hela kvarlåtenskapen med full äganderätt. *Förslaget.*

Efterlämnar däremot den först avlidne arvingar av andra parentelen, har förslaget sökt tillgodose såväl den efterlevande makens intresse av att få behålla hela kvarlåtenskapen som även intresset hos den först avlidnes arvingar av andra parentelen, att arvet ej av den efterlevande ledes över å hans släkt. Härvid har förslaget anknutit till den form av inbördes testamente, enligt vilken den efterlevande erhåller den först avlidnes kvarlåtenskap med fri dispositionsrätt under livstiden men med föreskrift att vid den efterlevandes död den då befintliga egendomen skall delas mellan arvingarna å ömse sidor. Denna form av inbördes testamente kan sägas hava blivit upphöjd till lagregel. Efterlevande maken skall sålunda taga hela arvet efter den först avlidne, men vid den efterlevandes död skola de av den först avlidnes arvingar av andra parentelen, som då äro närmast till arv efter honom, äga rätt till sekundosuccession, d. v. s. de få såsom successorer efter den först avlidne taga del i den efterlevandes bo.

Den närmare innebörden av den föreslagna anordningen, som regleras av 2 kap. i förslaget, är i huvudsak följande. Bodelning i anledning av den först avlidnes död är ej erforderlig. Den efterlevande tager nämligen hälften i boet på grund av giftorätt och den andra hälften på grund av arv. Vad sålunda tillkommer honom bildar i hans hand jämte hans övriga egendom en enhetlig förmögenhetsmassa, över vilken han äger fritt råda såsom ägare. Han har sålunda en fri ställning i fråga om förvaltningen och får för sitt uppehälle använda även kapitaltillgångar. Endast så till vida är hans handlingsfrihet begränsad, att han ej äger genom testamente förfoga över den del av sin kvarlåtenskap, som belöper å den först avlidnes arvingar. Denna självständighet har ansetts påkallad med hänsyn till det förtroende, som bör råda och vanligen råder mellan makar, och får också i regel anses överensstämma med den först avlidnes vilja. Dennes arvingar hava emellertid ansetts böra skyddas för det fall, att den efterlevande missbrukar sin självständiga förvaltningsmakt. Under vissa förutsättningar äger sålunda den först avlidnes skyldeman av andra parentelen påkalla, att den del av den efterlevandes egendom, som belöper å den först avlidnes arvingar, skall avskiljas och ställas under vård och förvaltning av god man enligt lagen om förmynderskap. Efterlevande maken äger under sin livstid uppbära den avskilda egendomens avkastning. Kapitalet får tillgripas allenast efter särskild prövning av rätten, såframt det visar sig erforderligt för beredande av skäligt underhåll åt efterlevande maken. Vid den efterlevandes död tillfaller den avskilda egendomen den först avlidnes arvingar.

Rätten till sekundosuccession innebär, att vid den efterlevande makens död hans bo uppdelas i kvotdelar mellan hans arvingar, å ena sidan, och den efterlevandes arvingar, å andra sidan. Då på grund av gällande förmögenhetsordning mellan makar i de ojämförligt flesta fallen vardera äger hälften av boet, kommer nämnda delning vanligen att bliva en hälftendelning. Proportionen

kan emellertid även bliva en annan. Särskilt inträffar detta, om vid den först avlidne makens död makarna eller en av dem hade enskild egendom; även sådan egendom är nämligen, liksom enligt gällande lag, föremål för makes arvsrätt. I detta fall äga den först avlidnes arvingar taga samma andel i boet vid efterlevande makens död, som kvarlåtenskapen efter den först avlidne — d. v. s. dennes giftorättsdel och enskilda egendom — utgjorde av makarnas sammanlagda egendom vid hans frånfälle. Delningen vid den efterlevandes död mellan båda makarnas arvingar kan angivas som en proportionell delning efter makarnas insatser.

Vid delningen är förmögenhetsläget vid den efterlevandes död avgörande. Hänsyn till värdeförändringar, som inträtt efter den först avlidnes död, skall enligt regeln ej tagas, utan växlingar i egendomsmassans värde — såväl minskning som förkovran — drabba båda sidorna proportionellt. Detta är en konsekvens av den självständiga ställning, som tillkommer den efterlevande med avseende å kvarlåtenskapen efter den först avlidne.

I ett par särskilt angivna fall skall dock hänsyn till ändrat förmögenhetsläge tagas. Om sålunda efterlevande maken genom gåvor eller eljest utan tillbörlig hänsyn till den rätt, som tillkommer den först avlidnes arvingar, uppsåtligt orsakat väsentlig minskning av sin egendom, skall av den lott, som vid efterlevande makens död tillkommer hans arvingar, vederlag utgå till arvingarna efter den först avlidne för vad av minskningen belöper å deras andel i boet. Den efterlevandes arvingar hava vidare ansetts böra få undantaga egendom motsvarande förkovran, som uppkommit därigenom, att egendom tillfallit den efterlevande i arv, gåva eller testamente. Att tillerkänna den först avlidnes arvingar del däri skulle i realiteten innebära ett ensidigt utsträckande av giftorätten ända till den efterlevandes död. Med sådan egendom har ansetts böra jämföras förkovran på grund av besparingar å inkomst av förvärvsarbete. Huvudregeln, att proportionell delning skall ske oavsett värdeförändring, kommer följaktligen att omfatta de fall, då värdestegring skett av egendomen efter den först avlidne makens död samt då besparing av egendomens avkastning föreligger. Till förmån för huvudregeln gäller också, att en vid den efterlevandes död befintlig förkovran antages vara att hänföra till någon av dessa omständigheter.

Att egendom tillfallit den efterlevande i arv, gåva eller testamente eller att besparingar å inkomst av förvärvsarbete gjorts, medför icke i och för sig, att avvikelse göres från den proportionella delningen. Härför fordras, att boets värde vid efterlevande makens död överstiger dess värde vid den först avlidnes frånfälle. Blott om en nettoökning då föreligger, tages hänsyn till sådan under tiden mellan makarnas död inträffad förmögenhetsökning, som nu avses, och endast denna nettoökning tillägges den efterlevandes arvingar före delningen.

I överensstämmelse med vad för närvarande gäller föreskrives, att stadgandena om makes arvsrätt ej skola äga tillämpning, om vid arvlåtarens död makarna på grund av hemskillnad levde åtskilda eller talan om äktenskapets återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad då var anhängig eller vid bodelning

i anledning av dödsfallet makarnas giftorättsgods efter vad i giftermålsbalken stadgas skall så delas, som hade återgång skett.

Makes arvsrätt är, liksom enligt gällande lag, ej förenad med laglottsrätt; genom testamente kan make uteslutas från arvsrätt, och avvikelser från särskilda av de nya bestämmelserna kunna också till den efterlevande makens nackdel föreskrivas i testamente.

Testamentariska förordnanden, varigenom make tillgodoses i högre grad än enligt de föreslagna legala bestämmelserna, kunna naturligen ock förekomma. Makarna kunna sålunda vilja, att den efterlevande skall erhålla kvarlåtenskapen efter den först avlidne utan det villkor om sekundosuccession, som förslaget uppställer i fråga om makes arv. Det kan ock tänkas, att genom testamente kvarlåtenskapen tillägges den efterlevande samt att arvlåtaren ger vissa från lagens regler avvikande bestämmelser om sekundosuccession, antingen så att endast åt viss eller vissa av de arvsberättigade skyldemännen i andra parentelen tillerkännes rätt till sekundosuccession, eller så att dylik rätt tillerkännes arvinge av tredje parentelen eller någon som ej är arvinge. I sådant fall skall förhållandet mellan den efterlevande och de i testamentet utsedda sekundo-successorerna bedömas efter samma regler som beträffande den legala sekundo-successionen.

I de motioner om avslag å propositionen, som väckts av herr *Petrus Nilsson* *Motioner.* *m. fl.* och av herr *Olsson* i Kullenbergstorp *m. fl.*, uttalas i nu förevarande del följande:

»De nya bestämmelser om makes arvsrätt m. m., som föreslås i 2 kap. av förslaget till lag om arv, kunna vi icke finna vare sig behöfliga eller väl avvägda. Dels skulle de leda till ett övervakningssystem, som vid tillämpningen ofta komme att verka olidligt, dels synas de medgiva alltför stora förmåner för barnlös make. Dessutom faller det sig svårt att bedöma verkningarna av dessa nya rättsregler, så länge det icke är känt, vad ett blivande förslag till testamentsrättsens reglering kan komma att innehålla, då bestämmelserna genom testamentsrätten kunna i väsentlig grad modifieras. Om testamentsrätten innehåller förslaget ingenting utöver laglotsreglerna. Skall ändring vidtagas i de så sent som 1920 införda bestämmelserna om makes arvsrätt, torde dylik ändring böra tagas i övervägande först i samband med den väntade omarbetningen av testamentsrätten.»

I övriga motioner framställas ej några erinringar mot förslaget i denna del.

Innan utskottet övergår till en närmare granskning av de grunder, varpå de föreslagna bestämmelserna om makes arvsrätt äro byggda, vill utskottet beröra vad i förenämnda motioner yttras om sambandet mellan förslaget i nu förevarande del och en blivande lag om testamente. Utskottet har redan i början av detta utlåtande framhållit, att några nämnvärda svårigheter av att arvsrätten och testamentsrätten behandlas var för sig ej uppstå. Då därvid nämndes, att det bleve erforderligt att överflytta ett stadgande i arvslagen till lagen om testamente, åsyftades 14 § i 2 kap. Att den däri givna regeln upptagits i arvslagen beror på, att det vore oegentligt, om ej bestämmelserna i 2 kap. skulle redan från början gälla även vid testamentarisk succession. Enligt vad från

Utskottet.
Sambandet
med testa-
mentsrätten

lagberedningen upplysts, uppstå lika litet här som eljest några svårigheter i det av motionärerna angivna hänseendet. Då den arvsrätt, som enligt förslaget tillkommer make, ej är av laglots natur och testamentsfriheten lämnas oförkränkt, följer härav, att arvlåtaren kan, på vad sätt han finner för gott, beträffande efterlevande maken träffa andra bestämmelser än de i 2 kap. upptagna. De regler i testamentsrätten, som särskilt röra testamente till förmån för make, torde i huvudsak komma att avse, hur ett sådant testamente i tivelaktiga fall skall tolkas. Några legala bestämmelser av beskaffenhet att modifiera de i 2 kap. föreslagna stadgandena komma däremot ej att givas; de höra ej heller hemma i testamentsrätten.

Grunderna
för makes
arvsrätt.

Gällande lag om makes arvsrätt måste betecknas såsom otillfredsställande i flera hänseenden. Framför allt kan mot den nuvarande ordningen erinras, att maken vid den först avlidnes frånfälle nödgas åt dennes föräldrar, syskon eller syskons avkomlingar avstå en fjärdedel av den egendom, som utgjort grundvalen för makarnas ekonomiska ställning. Är mannen den efterlevande, får han, som måhända vid hustruns död står mitt uppe i sin verksamhet, lämna en del av sin förmögenhet till hustruns släkt. Detta kan för honom medföra avsevärda nackdelar. Sålunda kan den av honom drivna rörelsen komma att lida kännbart avbräck genom den utbetalning, som måste företagas; fast egendoms intecknande eller försäljning kan bli erforderlig. Särskilt stötande är detta, då egendomen i boet införts av honom. Då mannen dör först, uppkommer i regel stora svårigheter för änkan redan på den grund, att inkomsten av mannens förvärvsarbete bortfaller. Att änkan dessutom nödgas avstå en fjärdedel av boets egendom till mannens släkt ter sig i de flesta fall såsom en obillighet. I rikare bon framträder naturligen denna olägenhet mindre. Men i det stora flertalet fall är behållningen i boet jämförelsevis ringa; vanligen har egendomen tillkommit på grund av båda makarnas strävsamma arbete under äktenskapet. Det torde enligt utskottets mening knappast råda något tvivel om, att båda makarna i dessa fall allmänt anse det vara naturligt och riktigt, att egendomen odelad tillfaller den efterlevande. Arvets främsta uppgift är för vår tids uppfattning säkerligen att tillgodose bröstarvingar och efterlevande make; dessa hava stått arvlåtaren närmast, och hans kvarlåtenskap bör därför i första hand komma dem till godo. Billigheten av denna uppfattning i vad rör maken bestyrkes till fullo av den statistik rörande inbördes testamenten, som omtalas i propositionen. Denna utvisar, att i fråga om de förordnanden, som gjorts till förmån för make, i ej mindre än 96.26 % fall förordnandet avsåg kvarlåtenskapen i dess helhet. Att de fall, i vilka åt maken tillerkänts allenast en del av kvarlåtenskapen, icke ens uppgingo till 4 % av alla fallen, utvisar hur främmande för rättsuppfattningen den ståndpunkt är, som i avvaktan på en annan ordning intogs år 1920. På grund av vad sålunda anförts, anser utskottet förslagets ståndpunkt, att kvarlåtenskapen efter den först avlidne makes död skall odelad tillfalla den efterlevande, vara väl grundad.

Förslaget söker vidare avhjälpa ytterligare en brist i gällande lag om makes arvsrätt. Enligt denna leder, när bröstarvingar saknas, den efterlevande maken sin hälft av kvarlåtenskapen efter den först avlidne, d. v. s. en fjärdedel

av boet, över på sin egen släkt, vilket är stötande särskilt när egendomen kommit från den först avlidnes släkt. Detta ledande av arvet från den ena släkten till den andra är särskilt irrationellt därför, att den slutliga arvsföljden blir ett slumpens verk; den beror nämligen på vilkendera av makarna avlider först. Då det vanligen är en tämligen kort tidsskillnad mellan makarnas död, framstår detta irrationella moment än skarpare. Om exempelvis vid maken A:s död i boet finnas 40,000 kr. i giftorättsgods, tager den efterlevande B 20,000 kr. i giftorätt och 10,000 kr. i arv, medan A:s skyldemän erhålla återstående 10,000 kr. Vid B:s död gå de 30,000 kr. han erhållit till hans släkt. Hade i stället B avlidit först, hade det slutliga resultatet blivit, att A:s släkt fått 30,000 kr. och B:s släkt 10,000 kr.

Till undvikande av sistberörda missförhållande har nu i förslaget upptagits en rätt till sekundosuccession för den först avlidne makens skyldemän av andra parentelen vid den efterlevandes död; de av dem, som då äro närmast till arv efter den först avlidne, skola sålunda taga del i den efterlevandes bo, i regel till hälften. I nyssnämnda exempel skulle sålunda B äga att vid A:s död taga 20,000 kr. i giftorätt och 20,000 kr. i arv. Vid B:s död skulle 20,000 kr. tillfalla A:s skyldemän och B:s skyldemän erhålla samma belopp. Hade B avlidit först, skulle det slutliga resultatet bliva detsamma; vardera sidan skulle få 20,000 kr.

Utskottet anser den sålunda föreslagna ordningen på ett naturligt sätt tillgodose det intresse av egendomens bevarande inom en viss släkt, som särskilt på landsbygden är djupt rotat. Flertalet av de inbördes testamenten, som upprättas i den arvssituation, då de närmaste skyldemännen tillhöra andra parentelen, medföra också, att den efterlevande icke kommer att leda arvet över. Såsom i propositionen framhålles, är det en i testamentspraxis utbildad regel, som nu skall upphöjas till lag.

Av vad ovan anförts framgår, att förslaget enligt utskottets mening på ett i princip tillfredsställande sätt sökt tillgodose dels den efterlevande makens intresse att få behålla den egendom, som utgjort underlaget för makarnas ekonomi, dels intresset hos den först avlidnes släkt, att egendomen ej genom den efterlevande maken skall ledas över till dennes släkt. Lagrådet, som enhälligt tillstyrkt förslaget i denna del, uttalar också, att den föreslagna ordningen torde stå i samklang med rådande uppfattning om bästa sättet att tillgodose olika var för sig berättigade synpunkter, en uppfattning som hittills för att bliva respekterad måst lita till testamentes upprättande. Den i förslaget gjorda närmare avvägningen mellan dessa två stridiga intressen måste enligt utskottets mening anses i sina huvudgrunder tillfredsställande. Att den efterlevande sålunda skall ha rätt att förfoga över egendomen såsom ägare och följaktligen hava en fri ställning i fråga om förvaltningen i levande livet, men att han ej skall äga förordna om egendomen för dödsfalls skull, lär i regel överensstämma med den först avlidnes önskan. Mot de bestämmelser, som i förslaget givas till skydd för den först avlidnes arvingar, därest den efterlevande missbrukat sin förvaltningsrätt, kunna emellertid enligt utskottets mening åtskilliga erinringar göras. Dessa bestämmelser avse dels en rätt till

vederlag för den först avlidne makens arvingar vid delningen av den efterlevandes bo, dels rätt för arvingarna att under dennes livstid begära s. k. avskiljande. Utskottet skall här nedan var för sig till behandling upptaga dessa båda spörsmål.

*Rätt till
vederlag.
Förslaget.*

Enligt förslaget skall, om efterlevande maken genom gåvor eller eljest utan tillbörlig hänsyn till den rätt, som tillkommer den först avlidnes arvingar, uppsätligen orsakat väsentlig minskning av sin egendom, av den lott, som vid efterlevande makens död tillkommer hans arvingar, vederlag utgå till arvingarna efter den först avlidne för vad av minskningen belöper å deras andel i boet (2 kap. 3 §). Stadgandet innebär sålunda en rätt till vederlag för den först avlidne makens arvingar, om den efterlevande genom förfoganden i levande livet åsidosatt den rätt till succession, som vid dennes död tillkommer dem. I främsta rummet avses med stadgandet gåva till förmån särskilt för egna skyldemän, ny make eller andra närstående. Men även en donation till ideellt ändamål kan vara av en sådan omfattning, att den grundar ersättningsrätt. Att gåvan givits i syfte att åsidosätta sekundosuccessionsrätten är ej erforderligt; vederlagsrätten inträder även om dylikt syfte ej kan påvisas, därest efterlevande maken enligt objektivt bedömande får anses hava genom gåvan åsidosatt tillbörlig hänsyn till den först avlidnes arvingar. Under gåva faller här, såsom eljest, jämväl avhändelse, vilken framträder såsom onerös rättshandling men till sin innebörd i väsentlig mån är av benefik natur. Men även andra förfoganden än gåvor omfattas av stadgandet. Vederlagsrätt kan sålunda inträda exempelvis på grund av lättsinniga affärstransaktioner, företagna av den efterlevande. Också ett slösaktigt förbrukande av egendom genom att den efterlevande lever på högre standard än som kan anses skälig grundar vederlagsrätt enligt förslaget.

Utskottet.

Enligt förslaget skall den efterlevande kunna förfoga såsom ägare även över den del av sin egendom, som han bekommit i arv efter den först avlidne. Detta torde i regel överensstämma med den först avlidnes vilja, och utskottet har, såsom ovan framhållits, tillstyrkt en sådan ordning. Det måste emellertid betecknas som skäligt, att den först avlidnes arvingar i vissa fall erhålla rätt till vederlag vid den efterlevandes död. Sålunda anser utskottet riktigt, att vederlagsrätt inträder i de fall, då den efterlevande maken genom gåva eller annan därmed jämförlig handling utan tillbörlig hänsyn till den först avlidnes arvingar orsakat väsentlig minskning av sin egendom. I den mån vid den efterlevandes död egendom finnes i boet efter honom, måste det anses rimligt, att vederlag för dylika förfoganden utgår till sekundosuccessorerna. Däremot bör enligt utskottets mening anspråk på vederlag ej kunna grundas på den efterlevande makens livsföring. Detta synes ej vara väl förenligt med den självständiga ställning, den efterlevande enligt förslaget bör äga. Fall kunna visserligen inträffa, då rätt till vederlag på grund av den efterlevandes slösaktiga levnadssätt vore befogad. Sådant torde dock blott mera sällan förekomma. För det stora flertalet fall, då efterlevande maken vill handla lojalt, skulle själva möjligheten, att den först avlidnes arvingar på grund av annan upp-

fattning om det tillbörliga i den efterlevandes livsföring kunde komma att framställa anspråk mot hans arvingar, för den efterlevande kännas såsom ett obehörigt tryck; fördelen av den fria ställning, man velat bereda honom, skulle ej sällan till stor del gå förlorad. Och vid hans död skulle en sådan vederlagsrätt lätt ge anledning till stötande tvister. Utskottet har därför vidtagit en begränsning av förutsättningarna för rätten till vederlag i enlighet med det ovan anförda.

Enligt förslaget skall, om efterlevande maken, på sätt som sägs i 3 § och för vilket ovan redogjorts, uppsåtligen orsakat väsentlig minskning av sin egendom eller fara för sådan minskning, rätten på ansökan av den först avlidnes skyldemän i andra parentelen förordna, att så stor del av efterlevande makens behållna egendom, som vid tiden för ansökningen belöpte å arvingarna, skall avskiljas och ställas under vård och förvaltning av god man, varom förmåles i lagen om förmynderskap. Sådant avskiljande skall ock ske, när efterlevande maken och skyldemännen äro därom ense. Går maken i nytt gifte, äger såväl han som skyldeman vinna avskiljande, om ansökan göres inom sex månader från äktenskapets ingående. Efterlevande maken äger under sin livstid uppbära den avskilda egendomens avkastning. Kapitalet får tillgripas allenast efter särskild prövning av rätten, såframt det visar sig erforderligt för beredande av skäligt underhåll åt efterlevande maken. Vid dennes död tillfaller den avskilda egendomen den först avlidnes arvingar. Bestämmelserna om avskiljande äro upptagna i 2 kap. 5—9 §§ av förslaget till lag om arv.

*Rätt till
avskiljande.
Förslaget.*

Såsom av förestående redogörelse framgår, innebär avskiljandet en rätt för den först avlidne makens skyldemän i andra parentelen att i den efterlevandes livstid under vissa förutsättningar få den del av den efterlevandes egendom, som belöper på dem, ställd under särskild vård och förvaltning. Stadgandet avser, liksom rätten till vederlag, att skydda sekundosuccessorernas intressen.

Utskottet.

Redan mot rätten till vederlag i dess föreslagna form erinrade utskottet, att den kunde komma att kännas som ett obehörigt tryck på den efterlevande. I långt högre grad gäller detta om rätten till avskiljande. Och då avskiljande kan begäras när som helst under den efterlevandes livstid, är det på grund av den motsats i intressen, som enligt sakens natur ofta måste föreligga mellan honom och den först avlidnes arvingar, att befara att begäran om avskiljande ej sällan kommer att utan tillräckliga skäl framställas. Det kan också med visst fog sägas, att enbart förekomsten av denna rätt för den först avlidnes arvingar lätt kan leda till en övervakning från dessas sida av den efterlevande makens förmögenhetsförvaltning och hela livsföring. Detta motverkar den fria och självständiga ställning, förslaget vill bereda denne. Måhända skulle det i enstaka fall framstå såsom önskvärt, att möjlighet till ett avskiljande funnes. Men att på den grund införa en ordning, som för det stora flertalet fall kan medföra mindre tilltalande konsekvenser, kan ej anses tillrådligt. Härtill kommer, att avskiljandets verkställande, vilket skall ske genom att god man för-

ordnas att vårda och förvalta egendomen, är förenat med praktiska vanskligheter, då fråga är om egendom, som ej lämpligen kan delas, exempelvis en rörelse eller fast egendom. Sedan den efterlevande på grund av giftorätt och arv tagit hela egendomen, skulle ett avskiljande innebära, att gode mannen finge förvalta hälften därav, vilket i de nämnda exemplen skulle vålla stora praktiska vanskligheter. På grund av vad sålunda anförts anser utskottet, att bestämmelserna om avskiljande böra utgå.

*Rätt för make
vid bodelning
till egendom
utöver gifto-
rättsdelen.*

Förslaget.

Utöver stadgandena i 2 kap. av förslaget till lag om arv har, såsom ett tillägg till 13 kap. 12 § giftermålsbalken, upptagits ytterligare en bestämmelse av stor praktisk betydelse för efterlevande maken.

I nämnda lagrum stadgas för närvarande, att om den egendom, som vid bodelning i anledning av makes död tillkommer den efterlevande, är ringa, äger han av makarnas giftorättsgods uttaga nödigt bohag samt arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring, även om den lott, som tillkommer den avlidne makens arvingar, därigenom skulle lida inskränkning. Enligt det nu föreslagna tillägget, skall efterlevande maken äga att vid bodelningen av giftorättsgodset, såvitt det räcker, städse bekomma egendom till så stort värde, att den jämte egendom, som må enskilt tillhöra honom, uppgår till 3,000 kronor. I de talrika fall, då makarna tillsammans ej äga giftorättsgods till högre värde än detta belopp, kommer alltså den efterlevande, i regel änkan, att behålla det hela. Om giftorättsgodset överstiger 3,000 kronor, men ej uppgår till 6,000 kronor, medför stadgandet en ökning av den efterlevandes lott intill belopp av 3,000 kronor, såframt ej den efterlevande har enskild egendom, vilket emellertid sällan förekommer i de små förhållanden, varom här är fråga.

Finns ej bröstarvingar, medför denna bestämmelse, att den först avlidne makens arvingar ej äga vid den efterlevandes död taga del i vad denne på grund av nämnda stadgande bekommit av kvarlåtenskapen efter den först avlidne. Är den efterlevande till följd av testamente utesluten från den arvsrätt, som enligt 2 kap. i förslaget till lag om arv eljest skulle tillkomma honom efter den först avlidne, tager den efterlevande dock vad enligt den föreslagna bodelningsregeln tillkommer honom; någon rätt till sekundosuccession i denna egendom vid den efterlevandes död finnes ej heller i detta fall för den först avlidne makens arvingar.

I motsats till 2 kap. i förslaget till lag om arv är den nu ifrågavarande bestämmelsen tillämplig även för det fall, att bröstarvingar finnas. Den efterlevande behöver ej skifta med dessa.

För fastställande, huruvida efterlevande maken enligt förevarande stadgande äger rätt att taga mer ur boet än på hans lott belöper, erfordras bodelning. Då maken jämlikt bestämmelserna i 2 kap. av förslaget till lag om arv tager hela boet, sker däremot ej någon bodelning. Om nu förutsättningarna för tillämpning av det ifrågavarande tilläggsstadgandet till 13 kap. giftermålsbalken är för handen, men bodelning underlåtes och maken i stället på grund av arvsrätt övertager boet, har det ansetts, att hans ställning ej bör vara en annan

och sämre, än om han övertagit boet vid en bodelningsförrättning, utan att han bör äga taga boet med full frihet från alla anspråk av den först avlidnes arvingar. Ett stadgande, som tillgodoser detta syfte, har därför upptagits i 2 kap. 12 § av förslaget till lag om arv. Stadgandet äger emellertid tillämpning allenast om den efterlevande enligt 13 kap. 12 § giftermålsbalken ägt bekomma hela kvarlåtenskapen, vilket, såsom nämnts, inträffar då giftermålsrättsgodset ej överstiger 3,000 kronor, och enskild egendom tillhörande den efterlevande ej heller finnes.

Det föreslagna tillägget till 13 kap. 12 § giftermålsbalken äger ej tillämpning, om efter den först avlidne maken finnes bröstarvinge, som ej jämväl är den efterlevandes avkomling — alltså dennes styvbarn — eller barn utom äktenskap, som har rätt till underhållsbidrag ur kvarlåtenskapen efter den först avlidne.

Bestämmelsen har av sociala skäl ansetts böra gälla även äktenskap ingångna före nya lagens ikraftträdande.

Utskottet finner den föreslagna regelns syfte att sammanhålla det ringa hemmet vara i hög grad behjärtansvärt. Ju ringare boet är, dess starkare äro skälen för att den efterlevande bör äga behålla det hela orubbat och utan belastning med annans framtida anspråk. Det är också med tillfredsställelse utskottet antecknar, att förslaget sört för att denna förmån upprätthålles även i de säkerligen ej sällsynta fall, då efterlevande maken ej begagnat sig av den juridiska form, bodelning, som enligt förslaget är en förutsättning för rättens inträde.

Utskottet.

Enligt lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap äger sådant barn taga arv efter moder och modernefränder och ärves av dem, såsom vore barnet av äktenskaplig börd. Däremot äger barnet arvsrätt efter sin fader allenast om det är trolovningsbarn. I detta fall ärves barnet även av fadern, men arvsrätt mellan barnet och fadernefränder äger ej rum. Den, som på grund av erkännande eller dom anses som fader till utomäktenskapligt barn, är emellertid skyldig giva barnet underhåll efter vad med avseende på båda föräldrarnas villkor må anses skäligt. Då den man, som modern utpekat såsom fader, bestrider faderskapet, skall han genom dom förklaras såsom fader, om det utredes, att han haft samlag med modern under den tid, då barnet kan hava avlats (konceptionstiden), och det ej är uppenbart, att barnet icke avlats vid det samlaget. Den mot vilken talan föres kan icke åberopa, att jämväl annan haft umgänge med modern under konceptionstiden (exceptio plurium).

Nämnda lag överensstämmer i huvudsak med ett av lagberedningen år 1915 avgivet förslag, som upptagits i den av lagutskottet tillstyrkta kungl. propositionen. I samband med godkännande av lagförslaget i den form, vari det förelåg efter vidtagen sammanjämkning, anhöll emellertid riksdagen, att vid revisionen av ärvdabalken måtte upptagas till förnyad förutsättningslös utredning, huruvida och under vilka villkor barn utom äktenskap skulle jämväl i andra fall än som angåves i den då antagna lagen njuta arv efter fader, vid vilken utredning borde övervägas ett betryggande anordnande av frågan om

Arvsrätt för barn utom äktenskap. Gällande rätt.

bevisningen om faderskapet samt hänsyn tagas till de ändringar, som då torde hava företagits i lagstiftningen om äkta makars rättsförhållanden (skrivelsen 1917 nr 239).

Förslaget. Med hänsyn till nämnda riksdagsskrivelse har frågan om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt efter fader av lagberedningen upptagits till ny prövning. Efter en ingående undersökning har beredningen funnit sig ej kunna tillstyrka, att barn utom äktenskap i regel erhålla arvsrätt efter fader. Emellertid har den ändringen i 1917 års lag föreslagits, att fader till utomäktenskapligt barn skall äga möjlighet att, även då föräldrarna icke varit trolovade, bereda barnet en bättre ställning i arvsrättsligt hänseende. Det föreslås sålunda, att fader till barn utom äktenskap skall äga i den form, som är föreskriven i fråga om erkännande av faderskapet till barnet, avgiva förklaring, att barnet skall njuta samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd. Då sådan förklaring avgivits, skall — liksom mellan fader och trolovningsbarn — ömsesidig arvsrätt föreligga mellan barnet och fadern.

Fru Nordgrens m. fl. motion. I den av fru Nordgren m. fl. väckta motionen hemställes, att riksdagen måtte besluta att alla utomäktenskapliga barn tillerkännas arvsrätt jämväl efter fader och fädernefränder. Därest detta icke kunde bifallas, hemställes i varje fall, att arvsrätt efter fader och fädernefränder tillerkännes sådana utomäktenskapliga barn, beträffande vilka invändning om faderskap bland flera ej vinner stöd av en i saken förebragt utredning.

Utskottet. Nu förevarande spörsmål har ingående dryftats såväl i lagberedningens motiv (s. 206—232) som i propositionen (s. 62—66). Av den sålunda lämnade framställningen framgår otvetydigt, att de utomäktenskapliga barnens rättsställning efter tillkomsten av 1917 års lag förbättrats i avsevärd grad; faderskap och därå grundad underhållsskyldighet har sålunda fastställts i ej mindre än omkring 93 % av samtliga fall, och underhållet utgår ej blott efter nödtorften utan med hänsyn till båda föräldrarnas ekonomiska villkor. I berörda framställning utvecklas vidare, hurusom införande av arvsrätt för utomäktenskapligt barn efter fader med nödvändighet skulle medföra upptagande i vår lagstiftning av exceptio plurium med alla därav följande olägenheter, och att det måste anses betänkligt att nu rubba de grunder, varpå 1917 års lag är byggd; detta kunde befaras verka störande på det praktiska arbete, som för närvarande till de utomäktenskapliga barnens bästa med goda resultat sker på grundval av denna lag. Utskottet delar denna uppfattning. Även enligt utskottets mening äro verkningarna av exceptio plurium sådana, att de, såvitt möjligt, böra undvikas. Då det varit möjligt att hos oss åstadkomma en ordning, som, enligt vad av erfarenheten från ej minst barnavårdens målsmän vitsordas, tillgodoser de utomäktenskapliga barnens rätt på ett synnerligen verksamt sätt — sannolikt vida bättre än i de flesta land där exceptio plurium upptagits — vore det enligt utskottets mening ej försvarligt att vidtaga en ändring, som kunde befaras menligt inverka på det goda resultat, som uppnåtts. Framhållas må ock, att för det stora flertalet utomäktenskapliga barn arvsrätten efter fader är av blott ringa praktisk betydelse, i det att faderns bo i de flesta fall huvudsakligen består av allenast bohag och husgeråd till ringa värde. Då fördelarna av arvsrätten så-

ledes är ringa, men de olägenheter, varom nyss nämnts, vägande tala mot införande av en dylik arvsrätt, måste det betecknas som ogrundat att medgiva utomäktenskapliga barn i allmänhet arvsrätt efter fader.

Det förslag till viss utsträckning av dessa barns arvsrätt efter fader, som framlagts i propositionen, vill utskottet emellertid förorda. Under den diskussion, som föregick 1917 års lagstiftning, var en sådan anordning, som den nu föreslagna, under övervägande. Man ansåg emellertid då, att den skulle komma att ha föga praktisk betydelse och hänvisade på faderns möjlighet att adoptera barnet eller göra testamente till dess förmån. Den sedermera vunna erfarenheten visar emellertid, att utvecklingen gick en annan väg: arvsrätt beredes barnen genom deras antecknande såsom trolovningsbarn. Adoptionen har däremot i regel ej använts för beredande av arvsrätt åt barnen, detta troligen bland annat på det skäl, att den därmed följande överflyttningen av vårdnaden från modern till fadern ej ansetts önskvärd. I allmänhet har ej heller testamente upprättats. Om detta någon gång sker i samband med barnets födelse, då faderns känsla av sina förpliktelser mot barnet varit mera levande, föreligger alltid möjligheten att testamentet återkallas senare, då faderns plikt-känsla gör sig mindre gällande. Det nu föreslagna stadgandet medför, att åt barnet kan beredas arvsrätt utan att det antecknas såsom trolovningsbarn. Då det visat sig, särskilt i huvudstaden, att dylik anteckning ofta sker i strid mot verkliga förhållandet, måste det betecknas som en fördel, att det avsedda resultatet — arvsrätt för barnet — kan vinnas utan användande av en falsk form. Ej minst i de fall, då föräldrarna sammanleva i konkubinät, torde den föreslagna arvsrättsförklaringen fylla ett behov. En fördel med denna förklaring är också, att den ej, såsom ett testamente, kan återkallas. Genom förklaringen får barnet samma rätt till arv som ett äkta barn; barnet kan ej berövas sin laglott.

Barn ang-
vilka arvs-
rättsför-
klaring
vgivits.

I den av fru Nordgren *m. fl.* väckta motionen uttalas, att arvsrätt efter fader hade bort kunna medgivas åtminstone sådana barn, vars föräldrar varaktigt sammanleva utan lagligt äktenskap. På sätt lagberedningen (s. 226—227) framhållit, skulle en dylik ordning innebära, att konkubinaten i förevarande avseende likställas med äktenskap, varigenom äktenskapet såsom samhällsinstitution skulle försvagas. Det skulle ock medföra vanskligheter att i lag angiva de fordringar på sammanlevnaden, som måste uppställas för att ett konkubinät med arvsrättsliga verkningar skulle föreligga. Då härtill kommer, att — såsom utskottet redan framhållit — den föreslagna arvsrättsförklaringen är av stor betydelse just för dem, som sammanleva i konkubinät, föreligger enligt utskottets mening ej anledning till att vidtaga någon åtgärd uti den i motionen sålunda antydda riktningen.

Barn födda i
konkubinät.

Inom utskottet har, vid behandlingen av fru Nordgrens motion, framhållits möjligheten att arvsrätt kunde tillerkännas utomäktenskapligt barn efter fader i sådana fall, då faderskapet blivit frivilligt erkänt. Anmärkas må, att enligt en finsk lag av år 1922 faderskap till barn utom äktenskap fastställes genom frivilligt erkännande. (Se lagberedningens motiv s. 209—210.) Denna lag kan emellertid ej åberopas såsom förebild; den medger nämligen överhuvud

Erkända barn.

icke faderskapets fastställande genom dom utan endast genom frivilligt erkännande i viss form. En man, som haft könsförbindelse med barnets mor men som ej vill erkänna faderskap därför att enligt hans mening även annan man haft dylik förbindelse med henne, är visserligen utesluten från rätt att framställa *exceptio plurium* och blir därför dömd att ensam betala underhållsbidrag, men han betecknas icke såsom fader. Med denna konsekvent genomförda begreppsskillnad erbjuder det frivilliga erkännandet av faderskap en utväg att därtill anknyta arvsrätt för barnet, i det att möjligheten av att även annan man skulle kunna vara fader då väsentligen saknar betydelse. I svensk rätt ligger saken helt annorlunda. Den som på grund av könsförbindelse med modern *kan* vara fader, skall enligt svensk rätt anses såsom fader och blir i denna egenskap dömd att utgiva underhållsbidrag. Med hänsyn till denna den svenska rättens ståndpunkt kan man aldrig veta, om ett erkännande av faderskap verkligen innebär, att den erkännande frivilligt påtager sig att vara fader eller om det allenast betyder, att han haft samlag med modern under konceptionstiden och vid sådant förhållande anser sig icke kunna vinna något på en rättegång, ehuru han är fullt övertygad att en annan är den verklige fadern. Vid sådant förhållande kan tydligen icke heller åt erkännandet, oavsett om detta tillkommit i form, som föreskrives i 20 § av lagen om barn utom äktenskap, tillmätas den betydelse, att allenast på grund av erkännandet arvsrätt kan tilläggas barnet. Utskottet kan följaktligen ej tillstyrka, att arvsrätt tillerkännes utomäktenskapliga barn i de fall, då faderskapet blivit frivilligt erkänt. Av vad utskottet förut anfört angående propositionen i nu förevarande del framgår, att utskottet ej heller i övrigt anser sig kunna tillstyrka någon åtgärd i anledning av motionen.

*Underhålls-
bidrag till
barn, vars
uppfostran ej
är avslutad.
Riksdagen
1904.*

Om efter en arvlåtare finnas barn i olika åldrar, av vilka några fått sin uppfostran avslutad och andra icke, delas för närvarande utan hänsyn härtill arvet lika mellan alla barnen. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 april 1904 (nr 37) hemställde riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, om och i vilken utsträckning minderårig bröstarvinge efter avliden person måtte kunna tillförsäkras rätt att, i mån av behov, framför övriga arvingar av dödsboets tillgångar bekomma medel till underhåll och uppfostran, samt för riksdagen framlägga det förslag till lagändring i angivna syfte, vartill förhållandena ansågos föranleda. Denna riksdagsskrivelse överlämnades till lagberedningen.

Förslaget. I överensstämmelse med vad beredningen föreslagit är i det nu framlagda förslaget till lag om arv (8 kap. 1 §) upptagen en bestämmelse av innehåll, att om arvlåtaren lämnar efter sig barn, vars uppfostran icke är avslutad, och barnet ej kan av sitt arv eller annorledes njuta uppehälle och utbildning efter vad med hänsyn till omständigheterna prövas skäligen, barnet skall äga att, innan arv eller testamente må tagas, ur kvarlåtenskapen bekomma bidrag till underhållet med ett belopp en gång för alla. En närmare redogörelse för innebörden av detta stadgande lämnas i propositionen (s. 72—75), vartill utskottet hänvisar.

Utskottet finner, i likhet med 1904 års riksdag, det vara riktigt, att den aritmetiskt lika delningen mellan syskon ej upprätthålles, om efter arvlåtaren finnes barn, vars uppfostran ännu ej fått sin avslutning. Det måste betecknas såsom obilligt, att de vuxna barnen i sådant fall skola taga fulla arvslotter, medan det yngre barnets lott, ej ens om den till fullo konsumeras, förslår till den uppfostran, som arvlåtaren, därest han levat, skulle ha givit barnet. Det sätt, varpå frågan i förslaget lösts, vill utskottet också i huvudsak tillstyrka. Såsom en fördel måste sålunda, bland annat, betecknas, att förslaget bygger på behovsprincipen. Den omständigheten i och för sig, att ett barn fått utbildning, men ett annat icke, skall ej medföra att sistnämnda barn före skiftet erhåller ett belopp, motsvarandet det vuxna barnets utbildningskostnad. Det fordras, att barnet är i behov av bidrag. Har barnet egna tillgångar, som förslår för dess uppfostran, eller är arvslotten tillräcklig härför eller har den efterlevande maken förmåga att ensam försörja barnet, föreligger ej behov av underhållsbidrag ur kvarlåtenskapen. Hänsyn måste ock tagas till den förtjänst genom eget arbete, barnet skäligen kan förskaffa sig. Härigenom undvikes, att undantag från den lika delningen behöver göras i alla dödsbon, där minderåriga barn finnas.

Enligt lagen om barn i äktenskap bestämmes den underhållsskyldighet, som åvilar föräldrar mot sådana barn, med hänsyn till föräldrarnas villkor och barnets anlag. På motsvarande sätt skall i fråga om underhållsbidrag ur kvarlåtenskap för ännu ej uppfostrat barn hänsyn tagas till såväl boets ställning och barnets ekonomiska möjligheter i övrigt som till barnets anlag. Även om barnets anlag i och för sig skulle göra en högre utbildning önskvärd, bör en sådan ej komma till stånd, om det med hänsyn till boets ställning eller förhållandena i övrigt ej är lämpligt, att så sker. Särskilt vill utskottet framhålla, att den jordbrukande befolkningens förhållanden ofta måste föranleda en varsam tillämpning av den ifrågavarande bestämmelsen. På landsbygden är ofta förmögenheten ett resultat av samtliga familjemedlemmars, ej minst de äldre syskonens, gemensamma arbete. Vid bestämmelsens tillämpning är det därför nödvändigt, att hänsyn tages till den produkt av dessa syskons arbete, som vid faderns eller moderns död finnes i boet. Lagberedningen har också erinrat därom, att särskilt inom den jordbrukande befolkningen även en efterlevande hustru i stor utsträckning äger möjlighet att genom fortsatt bruk av fastigheten sörja för de minderåriga barnens uppfostran. Beredningen yttrar vidare: »Erfarenheten visar, att änkor även i mycket små förhållanden genom duglighet och sparsamhet sålunda försörja sig och sina barn med bevarande av familjens tillgångar. I dessa fall — då realisation av egendom i boet för anskaffande av medel till barnens uppfostran ej kommer att äga rum — bör ett underhållsbidrag icke uttagas. Ett sådant bidrag skulle endast medföra, att de yngre barnen efter fullbordad uppfostran komme att äga större del av tillgångarna i boet än de äldre. Då i dessa fall efterlevande maken får anses kunna sörja för de yngre barnens uppfostran utan särskilt underhållsbidrag, skall enligt den nu föreslagna bestämmelsen ej heller sådant bidrag utgå. Underståndom kan efterlevande maken sörja för sitt och de minderåriga barnens

underhåll genom fortsatt sammanlevnad i oskiftat bo. Biträda de äldre barnen förening därom, förfaller tillsvidare frågan om skifte och därmed jämväl frågan om uttagande av underhållsbidrag. Då arvlätaren drivit näring, som kan fortsättas av den efterlevande, bör understundom denna utväg kunna anlitas.» I dessa synpunkter får utskottet instämma.

I överensstämmelse med vad som gäller angående föräldrars underhållsskyldighet mot barn i äktenskap är enligt den nu föreslagna bestämmelsen någon gräns ej satt för den tid, för vilken underhållsbidraget till det ännu ej uppfostrade barnet skall utgå. Bidrag kan följaktligen beräknas för tid även efter det barnet uppnått myndig ålder. I denna del har utskottet ej kunnat biträda förslaget. Då någon legal underhållsplikt ej finnes mellan syskon inbördes, kan det knappast anses skäligt, att de till förmån för det ännu ej uppfostrade barnet skola vidkännas minskning i sina arvslotter även för utbildning efter uppnådd myndig ålder. Det är också främst för tiden därförinnan, som barnet är i behov av bidrag för sin uppfostran. Utskottet har på den grund föreslagit sådan jämkning av ifrågavarande bestämmelse, att bidrag ej skall utgå för tiden efter det barnet fyllt tjuguetå år.

Övriga bestämmelser i förslaget.

Utöver de regler, vilka här ovan behandlats av utskottet, finnas i förslaget bestämmelser rörande andra arvsrättsliga frågor av stor betydelse. Stadgandena i gällande adoptionslag hava sålunda överflyttats till ett särskilt kapitel i förslaget till lag om arv (4 kap.); en del förtydliganden och tillägg hava härvid gjorts. Gällande lags knapphändiga bestämmelser om förskott på arv hava ersatts med mera fullständiga stadganden, som i huvudsak bygga på rättspraxis (6 kap.). Laglotsreglerna äro upptagna i ett särskilt kapitel (7 kap.). En nyhet är, att laglotten skall åtnjuta visst skydd mot arvlätarens förfoganden under levande livet. Utskottet får i denna del hänvisa till framställningen i propositionen (s. 70—71). De praktiskt betydelsefulla stadgandena om arvsrättspreskription hava fullständigats och förenklats (9 kap.).

Nu omförmälda bestämmelser äro till största delen av juridisk teknisk art. Det måste anses vara av stor betydelse för såväl jurister som lekmän, att hit hörande frågor, som för närvarande endast ofullständigt och bristfälligt regleras, genom förslaget erhållit sin lösning. Därmed lärer en sedan länge påtalad brist i vår arvslagstiftning bliva på ett tillfredsställande sätt avhjälpd.

Här nedan skall utskottet redogöra för en del ändringar i övrigt, som utskottet ansett på vissa punkter böra vidtagas i de av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna.

Förslaget till lag om arv.

2 KAP.

3 §.

Av skäl, som ovan angivits i samband med utskottets yttrande över grunderna för de i 2 kap. föreslagna bestämmelserna angående makes arvsrätt, har utskottet tillstyrkt en viss begränsning av förutsättningarna för rätten till vederlag enligt denna paragraf. Härutöver har en mindre jämkning i paragrafens avfattning vidtagits.

10—14 §§ och rubriken.

Då utskottet föreslagit, att 5—9 §§, vilka handla om avskiljande, skola utgå, har det blivit erforderligt att företaga vissa formella jämkningar i 10, 11 och 12 §§ samt i kapitlets rubrik ävensom att giva åt 10—14 §§ en ändrad beteckning.

3 KAP.

3 §.

I denna paragraf meddelas föreskrifter om den ordning, i vilken fader till barn utom äktenskap har att avgiva förklaring, att barnet skall hava samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd. Härjämte stadgas, att om barnet uppnått myndig ålder, förklaringen ej skall vara gällande, med mindre den godkänts av barnet i nämnda ordning. Utskottet har ansett den ålder, vid vars inträde barnets godkännande fordras, lämpligen böra bestämmas till aderton år.

6 KAP.

2 §.

Stadgandet i andra stycket av denna paragraf avser skänker ej blott, såsom i första stycket, till barn, utan även till annan bröstarvinge. Däremot åsyftas ej skänker till annan arvinge. Till tydligare utmärkande av förslagets mening har en mindre jämkning företagits i andra stycket.

7 §.

Hänvisningen i denna paragraf till 2 kap. 14 § har ändrats till följd av att sistnämnda paragraf erhållit en ny beteckning.

8 KAP.

1 §.

För den ändring, som utskottet vidtagit i denna paragraf, har redogjorts oven i samband med utskottets yttrande över den föreslagna rätten till underhållsbidrag för barn, vars uppfostran icke är avslutad.

Förslaget till lag angående införande av lagen om arv.

1 §.

Förslaget. Den nya lagen är avsedd att i fråga om alla de ämnen, som däri behandlas, vinna tillämpning, när arvlåtaren avlidit efter lagens ikraftträdande. Med avseende å den i 1 kap. av förslaget till lag om arv upptagna arvsordningen innebär nämnda regel, att skyldeman, som av den nya lagen ej hänföres till de arvsberättigades krets, icke äger taga arv, om arvfallet inträffat först efter den nya lagens ikraftträdande.

Herr Bismarcks motion.

I den av herr *Bismarck* väckta motionen hemställes, att riksdagen ville vidtaga sådan ändring i förslaget till lag angående införande av lagen om arv, att äldre lag skall äga tillämpning å arv efter arvlätare, som vid lagens ikraftträdande och därefter oavbrutet till sitt frånfälle rättsligen varit ur stånd att förordna om sin kvarlåtenskap genom testamente.

Efter att hava erinrat om innehållet i förevarande bestämmelse anför motionären:

»Det kan emellertid starkt ifrågasättas, huruvida icke den äldre lagens bestämmelser, så vitt gäller rätten till arv, böra tillerkännas fortfarande giltighet även med avseende på en del arvlätare, som avlida efter nämnda tidpunkt. Jag syftar härmed på sådana personer, som vid lagens ikraftträdande sakna *rättskapacitet* att upprätta testamente och oavbrutet varit i saknad av sådan ända till sitt frånfälle. Det synes mig vara ett synnerligen bryskt ingripande i personers rättsställning att beröva dem ett arv, på vilket de med mycket starka skäl kunnat räkna. I många fall kan det tänkas, att arvlåtaren, innan han förlorade sin förmåga av rättshandlingar, haft den bestämda avsikten, att hans kvarlåtenskap skulle tillfalla arvingarna och på den grund underlåtit att göra testamente. En gammal man, som på grund av senilitet förlorat förståndets bruk, kan med rätt stor säkerhet förmodas hava haft en sådan avsikt. Även beträffande andra sinnessjuka kan en liknande avsikt icke med bestämdhet uteslutas. Det förhållande, att en person enligt nu gällande lag är arvinge till en obotligt sinnessjuk person, kan för honom hava varit av avgörande betydelse, då det gällt att bestämma sitt levnadskall och inrätta sin livsföring. Det synes mig för det allmänna rättsmedvetandet innebära något ganska stötande, att man genom en lagändring utestänger honom från det arv, varå han med ganska stor säkerhet kunnat göra räkning.

Det har upplysts, att det skulle finnas högst betydande förmögenheter, som skulle komma att tillfalla den föreslagna arvsfonden efter sinnessjuka personer. Då inskränkningen i arvsrätten icke avser att tjäna ett fiskaliskt intresse, är denna omständighet ett skäl att gå fram med varsamhet, så att icke berättigade intressen kränkas.»

Den i propositionen upptagna övergångsbestämmelsen vilar på den tanken, att hänsyn ej bör tagas till arvingens förväntan på arv efter den döde. Då arvingens rätt ej inträder förrän vid dödsfallet, är denna ståndpunkt otvivelaktigt juridiskt oangriplig. För det stora flertalet fall, då det står arvlåtaren fritt att genom testamente bestämma över sin kvarlåtenskap, kan regelns skälighet ej heller ifrågasättas; vill arvlåtaren genom testamente tillgodose någon av de utslutna skyldemännen, kan han göra testamente till dennes förmån. Annorlunda är emellertid förhållandet i de av motionären anförda fall, då arvlåtaren vid lagens ikraftträdande och därefter intill sitt fränfalle varit oförmögen att upprätta testamente. Att också här giva regeln om nya lagens tillämplighet å arvfall efter ikraftträdandet en ovillkorlig tillämpning skulle enligt utskottets mening innebära en obillighet mot såväl arvlåtare som arvinge. Såsom motionären framhåller, kan det i många fall tänkas, att arvlåtaren, innan han förlorade sin rättshandlingsförmåga, haft den bestämda avsikten att låta sin kvarlåtenskap gå till arvingarna, och att han på den grund underlåtitt att göra testamente; mot en sådan arvlåtares vilja skulle det strida, om egendomen ej tillfölle skyldemännen utan det allmänna. Och vad skyldemännen angår, hava dessa kanske inrättat sin livsföring, exempelvis vid bestämmande av sitt levnadskall, med hänsynstagande jämväl till ett blivande arv. Detta i sakens natur liggande och av erfarenheten bestyrkta förhållande framträder särskilt starkt, då arvlåtaren ej är behörig att göra testamente, i det att arvingen då ej, såsom eljest, har att räkna med, att arvlåtaren genom testamente kan utsluta den legala arvsföljden. Till en så starkt grundad förhoppning om arv är det enligt utskottets mening rimligt, att hänsyn tages.

Av vad sålunda anförts framgår, att i de fall, varom nu är fråga, ett undantag från den föreslagna övergångsbestämmelsen skäligen bör givas. Ur folkpsykologisk synpunkt är det också av vikt, att övergångsbestämmelsen göres så, att begränsningen av arvsrätten ej onödigt framstår såsom en konfiskation av kvarlåtenskapen. Utskottet tillstyrker därför, att en åtgärd i det av motionären angivna syftet företages.

Ett stadgande i ämnet synes emellertid enligt utskottets mening böra i åtskilliga avseenden göras snävare än vad i motionen ifrågasatts. Om sålunda en arvlåtare, som avlider efter nya lagens ikraftträdande, förutom make efterlämnar skyldemän, torde dessas rättsställning böra bedömas enligt nya lagen, även om arvlåtaren varit oförmögen att göra testamente. När skyldemännens rätt år 1920 inskränktes till förmån för make, togs ej heller hänsyn till de fall, då arvlåtaren ej kunde upprätta testamente. Enahanda synpunkter göra sig gällande beträffande de ändringar i förut gällande rätt, som innefattas i 3 och 4 kap. De skäl, som ovan anförts till stöd för en åtgärd i motionens syfte, äga däremot giltighet för de fall, då arvsberättigad skyldeman, make, barn utom äk-

Utskottet.

tenskap eller adoptivbarn ej finnas efter arvlåtaren och arvet följaktligen skall tillfalla det allmänna. På nu anförda skäl har den av motionären föreslagna undantagsregeln begränsats att gälla allenast, då arvinge jämlikt bestämmelserna i 1—4 kap. av nya lagen ej finnes.

Den nu ifrågasatta bestämmelsen torde vidare ej böra gälla samtliga de fall, då arvlåtaren på grund av bristande rättshandlingsförmåga varit oförmögen att göra testamente. Har orsaken härtill varit arvlåtarens underårighet och han borttryckts av döden före myndig ålder, läser sådan grundad förhoppning på arv, varom ovan talats, ej kunna anses föreligga. Hänsyn har därför ansetts böra tagas endast till sådan bristande förmåga att göra testamente, som beror på sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten. Arvlåtarens oförmåga att göra testamente måste hava förelegat vid lagens ikraftträdande och därefter oavbrutet intill dödsfallet. Har han under någon tidsrymd däremellan haft möjlighet att göra testamente, förfalla de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande bestämmelse.

Det torde måhända kunna ej utan fog göras gällande, att en bestämmelse av nu antytt innehåll komme att innebära en viss fara för, att de av nya lagen från arv uteslutna skyldemännen även i mera tveksamma fall skulle söka genom en omyndighetsförklaring få arvlåtarens sinnessjukdom fastslagen. Å andra sidan är det för de skyldemän, som av lojala skäl anse en omyndighetsförklaring erforderlig, ofta svårt att fullgöra den härmed förenade bevisskyldigheten. Till undvikande av båda dessa olägenheter synes det enligt utskottets mening lämpligt att såsom förutsättning för stadgandet fordra, att arvlåtaren vid lagens ikraftträdande varit försatt i omyndighet. Genom en dylik mekanisering av stadgandet vinnes, dels att trakasserier mot arvlåtaren undvikas, dels att bevisningen väsentligen underlättas. En viss komplettering av en sådan regel är emellertid erforderlig. Den reella grunden till försättandet i omyndighetstillstånd framgår nämligen ej alltid av rättens beslut härom. Omyndighetsförklaring kan nämligen ske — förutom på vissa särskilt angivna grunder, varibland sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten — jämväl om någon på grund av sjukdom, försvagat hälsotillstånd, lyte, oerfarenhet eller annan orsak behöver annans bistånd i vården om sina angelägenheter och av sådan anledning själv begär att bli förklarad omyndig eller samtycker därtill (1 kap. 2 § i lagen om förmynderskap). När anledning till omyndighetsförklaring på grund av sinnesrubbning föreligger, försöka vederbörandes närmaste anförvanter ofta förmå honom att själv begära sig under förmynderskap för att därmed undvika en stötande rättegång. Därest vederbörande är med om en sådan anordning, åberopas till stöd för ansökningsen någon av de allmänna grunderna i nyssnämnda stadgande av förmynderskapslagen. I dylik händelse kan, då tillämpning av den nu ifrågasatta bestämmelsen förekommer, arvingen följaktligen ej styrka arvlåtarens sinnesbeskaffenhet genom åberopande av beslutet om omyndighetsförklaringen. Man kan därför ej undgå att uppställa jämväl fordran på bevis om, att sinnesrubbning förelegat. Av praktiska skäl synes det lämpligt att ej kräva bevis, att sådan rubbning förelåg redan vid tiden för omyndighetsförklaringen, vilken kan ha skett decennier före

nya lagens ikraftträdande. Det bör vara tillfyllest, om arvlåtaren visas ha varit sinnesrubbad vid ikraftträdandet och därefter intill sin död.

Det måste vidare enligt utskottets mening anses olämpligt, att det ifrågasatta stadgandet, som är avsett att gälla under en övergångsperiod, för en längre tid framåt i viss utsträckning sätter den nya lagen ur kraft. Utskottet har därför såsom en förutsättning för stadgandet upptagit, att arvlåtaren vid den nya lagens ikraftträdande skall hava fyllt femtio år. En sådan föreskrift står också i god överensstämmelse med den princip, varå den ifrågavarande regeln grundas; en arvinge kan nämligen i regel ej anses ha haft skäligen förhoppning på att få arva, förrän arvlåtaren uppnått en högre ålder.

Ytterligare en begränsning har utskottet ansett böra företagas i motionärens förslag. Enligt detta skulle arvet i de fall, varom nu är fråga, kunna tillfalla de genom arvsrättens begränsning uteslutna skyldemännen, hur avlägsen deras skyldskap med arvlåtaren än vore. Detta kan enligt utskottets mening näppe- ligen anses grundat. Härigenom skulle även efter lagens ikraftträdande komma att kvarstå det missförhållande med uppsparandet av arvingar genom s. k. släktforskare, som är en följd av den nuvarande obegränsade arvsrätten. Utskottet har därför ansett, att rätten till arv på grund av den nu förevarande övergångsbestämmelsen bör omfatta allenast dem av de uteslutna skyldemän- nen, som tillhöra tredje parentelen, d. v. s. kusiner och deras avkomlingar.

På grund av vad sålunda anförts, har utskottet ansett, att i förslaget till lag om införande av lagen om arv bör upptagas ett stadgande av innehåll, att om arvinge ej finnes jämlikt bestämmelserna i 1—4 kap. av nya lagen, skall vad äldre lag innehåller om arvsrätt för kusiner och deras avkomlingar lända till efterrättelse, därest arvlåtaren vid tiden för ikraftträdandet fyllt femtio år och från nämnda tid intill sin död oavbrutet varit i omyndighet försatt och på grund av rubbad själsverksamhet oförmögen att göra testamente. Av de valda ordalagen torde med erforderlig tydlighet framgå, att stadgandet icke berör tillämp- ligheten av nya lagens bestämmelser om bland annat förskott å arv och pre- skription, vilka följaktligen även i de här avsedda undantagsfallen skola vinna tillämpning.

Bestämmelsen har ansetts lämpligen böra intagas såsom en ny 4 §. Till följd härav ha förslagets 4—6 §§ erhållit en annan beteckning.

4 §.

Hänvisningen i förslagets 4 § till 2 kap. 7 och 10 §§ av lagen om arv har ändrats på grund av att 7 § utgått och 10 § erhållit en ny beteckning.

Förslaget till lag om allmänna arvsfonden.

1 §.

I denna paragraf anges allmänna arvsfondens ändamål vara främjande av barns och ungdoms vård och fostran. Understöd ur fonden kan på grund här- av lämnas dels för inrättande av barnhem enligt lagen om samhällets barna- vård, dels för andra åtgärder till barns och ungdoms välfärd, som avses i näm-

da lag, dels ock för sådana åtgärder till befrämjande av barns och ungdoms fostran, som icke falla inom den sociala barnavården, exempelvis till utdelande av studiebidrag. I samband med sitt yttrande över tillskapandet av allmänna arvsfonden har utskottet förordat, att bidrag ur fonden skall kunna utgå till det sålunda föreslagna ändamålet. Ur såväl successionsrättsliga som sociala synpunkter måste det onekligen anses naturligt och riktigt, att arvsfonden sålunda bidrager till främjande av arvets viktigaste uppgift, nämligen att sörja för det uppväxande släktet. Det kan emellertid ifrågasättas, om ej även andra ändamål böra tillgodoses ur fonden. Särskilt vore det enligt utskottets mening önskligt, om genom bidrag ur fonden en väl behöflig hjälp kunde beredas behövande kroniskt sjuka och ålderstigna. Utskottet har därför föreslagit en utvidgning av fondens ändamål till att omfatta även nämnda synnerligen behjärtansvärda syften. Genom en sådan utvidgning av Kungl. Maj:ts valfrihet vinnes även större säkerhet för, att allenast verkligt tvingande behov komma att tillgodoses.

Förslaget till lag om ändring i 13 kap. giftermålsbalken.

12 §.

Vid redogörelsen för det föreslagna tillägget till denna paragraf, enligt vilket den efterlevande maken skall äga att vid bodelning av giftorättsgodset, såvitt det räcker, städse bekomma egendom till så stort värde, att den jämte egendom, som må enskilt tillhöra honom, uppgår till 3,000 kr., har omnämnts, att stadgandet ej äger tillämpning, om efter den först avlidne maken finnes bröstarvinge, som ej jämväl är den efterlevandes avkomling, eller barn utom äktenskap, som har rätt till underhåll ur kvarlåtenskapen efter den först avlidne. Anledningen till detta undantag är, att den intressegemenskap, som finnes mellan den efterlevande och hans barn med den först avlidne och som medför att några betänkligheter mot huvudregeln ej behöva resas, ej kan i nämnda fall antagas regelmässigt vara för handen. Detta undantag är också enligt utskottets mening väl motiverat. Däremot har utskottet ej kunnat tillstyrka, att samma undantag skall, i motsats till vad för närvarande gäller, avse även det fall, som omtalas i första stycket av paragrafen. Den rätt, som där medges efterlevande maken, att om den egendom, som tillkommer honom, är ringa, uttaga nödigt bohag, arbetsredskap och andra lösören, bör ej betagas honom, därför att styvbarn till honom eller utomäktenskapligt barn till den först avlidne finnes. Med hänsyn härtill har en jämkning av tredje styckets avfattning företagits.

Förslaget till lag om tillägg till 33 § konkurslagen.

Då enligt utskottets hemställan de paragrafer i 2 kap. av förslaget till lag om arv, som handla om avskiljande, skola uteslutas, skall såsom en konsekvens härav ovanstående förslag utgå.

Beträffande övriga i propositionen innefattade förslag har utskottet icke funnit någon anledning till erinran.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

L a g

om arv.

Härigenom förordnas som följer:

1 KAP.

Om skyldemans arvsrätt.

1 §.

Närmaste arvingar på grund av skyldskap äro arvlåtarens avkomlingar (*bröstarvingar*).

Arvlåtarens barn tage lika lott. Är barn dött, skola dess avkomlingar träda i dess ställe och tage var gren lika lott.

2 §.

Finnas ej bröstarvingar, tage arvlåtarens fader och moder var hälften av arvet.

Är fader eller moder död, dele arvlåtarens syskon faderns eller moderns lott. I avlidet syskons ställe träde dess avkomlingar, och tage var gren lika lott. Finnas ej syskon eller avkomlingar av dem, men lever endera av arvlåtarens föräldrar, tage denne hela arvet.

Äro halvsyskon efter arvlåtaren, tage de med helsyskon eller deras avkomlingar del i lott, som skolat tillfalla deras fader eller moder. Finnas ej helsyskon, och äro båda föräldrarna döda, tage arvlåtarens halvsyskon hela arvet. I avlidet halvsyskons ställe träde dess avkomlingar.

3 §.

Leva ej arvlåtarens fader, moder, syskon eller syskons avkomlingar, tage farfader, farmoder, morfader och mormoder arvet. Var ärve lika lott.

Är farfader, farmoder, morfader eller mormoder död, då dele den dödes barn hans lott. Äro ej barn efter den döde, tage den andre av farföräldrarna eller

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

morföräldrarna eller, om även han är död men efterlämnat barn i annat gifte, hans barn den dödes lott. Finnes ej arvinge å den sidan, gånge hela arvet till arvingarna å den andra.

4 §.

Andra skyldemän än ovan sägs äga ej ärva.

2 KAP.

Om makes arvsrätt; så ock om Om makes arvsrätt; så ock om
rätt för den först avlidne makens rätt för den först avlidne makens
arvingar i *etterlevande* makens arvingar i *boet efter den sist*
bo. *avlidne maken.*

1 §.

Var arvlåtaren gift och lämnar ej efter sig bröstarvinge, tillfalle kvarlätenskapen maken. Lever vid makens död den först avlidnes fader, moder, syskon eller syskons avkomling, äge de, som då äro närmast till arv efter den först avlidne, taga hälften av efterlevande makens bo, där ej nedan anorlunda stadgas.

2 §.

Ägde vid den först avlidne makens död makarna eller en av dem enskild egendom, eller motsvarade eljest kvarlätenskapen efter den först avlidne annan andel än hälften av makarnas egendom, tage de arvingar efter den först avlidne, som i 1 § nämnts, samma andel i boet efter den sist avlidne.

Har den först avlidne maken genom testamente förordnat, att något av kvarlätenskapen efter honom skall tillfalla annan än efterlevande maken, varde avdrag härför gjort vid andelens beräkning.

3 §.

Har efterlevande maken genom *gåvor eller eljest*, utan tillbörlig hänsyn till *den rätt, som tillkommer* den först avlidnes arvingar, *uppsåtligen* orsakat väsentlig minskning av sin egendom, skall av den lott, som vid efterlevande makens död tillkommer hans arvingar, vederlag utgå till arvingarna efter den först avlidne för vad av minskningen belöper å deras andel i boet.

Kan vederlag ej utgå, skall gåvan eller dess värde återbäras, såframt den, som mottog gåvan, insåg eller bort inse, att den lände arvingarna efter den

3 §.

Har efterlevande maken genom *gåva* eller *annan därmed jämförlig handling*, utan tillbörlig hänsyn till den först avlidnes arvingar, orsakat väsentlig minskning av sin egendom, skall av den lott, som vid efterlevande makens död tillkommer hans arvingar, vederlag utgå till arvingarna efter den först avlidne för vad av minskningen belöper å deras andel i boet.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

först avlidne till förfång. Talan härom må dock ej anställas, sedan fem år förflutit från det gåvan mottogs.

4 §.

Överstiger boets värde vid efterlevande makens död dess värde vid den först avlidnes frånfälle, skall denna förkovran tilläggas den efterlevandes arvingar, såvitt visas, att egendom till motsvarande värde tillfallit den efterlevande i arv, gåva eller testamente, eller ock må antagas, att boets förkovran härrör från förvärvsarbete, som efter den först avlidne makens död drivits av den efterlevande.

Har efterlevande maken gjort sig skyldig till förfarande, som i 3 § avses, skall, vid beräkning huruvida förkovran föreligger, kvarlåtenskapen ökas med ett belopp, motsvarande den minskning av boet, som orsakats av efterlevande maken.

5 §.

Har efterlevande maken, på sätt i 3 § sägs, uppsåtligen orsakat väsentlig minskning av sin egendom eller fara för sådan minskning, förordne rätten, på ansökan av skyldeman till den avlidne, som avses i 1 §, att så stor del av efterlevande makens behållna egendom, som vid tiden för ansökningen belöpte å arvingarna, skall avskiljas och ställas under vård och förvaltning av god man, varom förmäles i lagen om förmynderskap.

Efterlevande maken och de skyldemän till den först avlidne, som avses i 1 §, äga ock vinna avskiljande, varom i första stycket sägs, när de äro ense därom. Går maken i nytt gifte, äge såväl han som skyldeman vinna avskiljande, om ansökan göres inom sex månader från äktenskapets ingående.

I fråga om mål angående avskiljande skall i tillämpliga delar gälla vad om boskillnadsmål är föreskrivet; dock skall skyldeman, som ej deltagit i ansökan om avskiljande, kallas att inställa sig i stad senast inom en månad och på landet senast å viss dag

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

under det ting, som infaller näst efter en månad från ansökningsdagen. Anteckningar om mål angående avskiljande skola verkställas i den förteckning, som föres över boskillnadsärenden.

6 §.

Har ej i målet om avskiljande upppteckning skett av efterlevande makens tillgångar och skulder, sådana de voro, då ansökningsdagen om avskiljande gjordes, skall, sedan till avskiljande dömts, sådan upppteckning förrättas. Bouppteckning skall av efterlevande maken med edsförpliktelse underskrivas och en avskrift därav till rätten eller domaren ingivas.

Har avskrift av bouppteckning ej inkommit inom tre månader från det förordnande om avskiljande meddelades, förordne rätten eller domaren magistratsperson, landsfiskal, rättens betjänt eller annan lämplig person att verkställa upppteckningen; och åligge det efterlevande maken att under edsförpliktelse redligen uppgiva sina tillgångar och skulder. Förrättningsmannen har att till rätten eller domaren översända en avskrift av bouppteckningen.

Är avskiljande sökt, och har, då ansökningsdagen gjorts av skyldeman till den först avlidne, skälig anledning därtill visats, skall rätten eller domaren, om efterlevande maken eller skyldeman det äskar, meddela förordnande om boupptecknings förrättande, efter vad förut i denna paragraf är sagt; och åligge det förrättningsmannen att tillstålla efterlevande maken ett exemplar av bouppteckningen ävensom att till rätten eller domaren insända en avskrift därav med underrättelse om da-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

gen, då efterlevande maken erhållit bo-uppteckningen.

Riktigheten av upprättad boupp-teckning vare efterlevande maken pliktig att med ed inför rätten fästa, om det yrkas av skyldeman efter den först avlidne eller av borgenär, vilkens fordran tillkommit före avskiljandet.

7 §.

Då avskiljande sker, skall, såvitt ej annat följer av bestämmelserna i detta kapitel, i tillämpliga delar gälla vad om bodelning är stadgat; dock äge efterlevande maken ej rätt, varom i 13 kap. 12 § andra stycket giftermålsbalken sägs. Avskiljes egendom, som på grund av in-teckning eller eljest särskilt häftar för gäld, skall egendom tilldelas efterlevande maken till täckning allenast för den del av gälden, för vilken betalning ej kan erhållas ur egendomen. I avseende å lotternas utläggning skall vad om makes giftorättsgods är sagt gälla om egendom, som under äktenskapet tillhört make, och, såvitt angår den efterlevande, jämväl om egendom, som av honom förvärvats efter den först avlidnes frånfälle.

Sedan avskiljandet skett, må den däröver upprättade handlingen ingivas till rätten; och skall anmälan om ingivandet och dagen därför ofördröjligen göras till äktenskapsregistret samt kungörelse införas i allmänna tidningarna och tidning inom orten.

8 §.

Efterlevande maken äge under sin livstid uppbära den avskilda egendomens avkastning. Den avskilda egendomen må ock, såvitt det av rätten

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

prövas erforderligt, användas till skäligt underhåll för efterlevande maken; vid dennes död skall ersättning dock utgå, såvitt kvarlåtenskapen lämnar tillgång därtill.

Avskild egendom må ej utmätas för efterlevande makens gäld, med mindre egendomen på grund av in-teckning eller eljest särskilt häftar därför.

Avträdes efterlevande makens bo till konkurs på grund av ansökan, som gjorts inom ett år från det den avskiljandet upprättade handlingen ingavs till rätten, skall, om den avskilda egendomens värde i märklig mån översteg vad som rätteligen tillkom arvingarna efter den först avlidne, rättelse på talan av konkursboet ske efter vad i konkurslagen sägs.

9 §.

Vid efterlevande makens död skall den avskilda egendomen eller vad som trätt i stället för sådan egendom tillfalla de arvingar efter den först avlidne, som i 1 § nämnts. Skulle de skyldemän till honom, som där avses, avlida före efterlevande maken, gånge avskiljandet åter.

10 §.

Har förordnande om avskiljande ej meddelats, och skall förty vid efterlevande makens död delning enligt 1—4 §§ ske, äge vardera makens arvingar på sin lott bekomma egendom, som under äktenskapet tillhört den maken, och den sist avlidnes arvingar jämväl egendom, som sedermera förvärvats av denne. Fastighet må, även om den i värde överstiger vad å lotten belöper, uttagas, om penningar lämnas till fyllnad av andra sidans lott.

5 §.

Vid delningen av boet efter den sist avlidne maken äge vardera makens arvingar på sin lott bekomma egendom, som under äktenskapet tillhört den maken, och den sist avlidnes arvingar jämväl egendom, som sedermera förvärvats av denne. Fastighet må, även om den i värde överstiger vad å lotten belöper, uttagas, om penningar lämnas till fyllnad av andra sidans lott.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

I övrigt skall beträffande förrättningen i tillämpliga delar gälla vad om bodelning är stadgat.

I avseende å dödsboets förvaltning och ansvar för den dödes gäld skall vad om arvinge är stadgat äga tillämpning jämväl å arvinge efter den först avlidne.

11 §.

Har efterlevande maken gått i nytt gifte, skall vid hans död delning enligt 1—4 §§ av hans behållna giftorätts gods och enskilda egendom äga rum, innan bodelning må förrättas.

Skall i efterlevande makens livstid hans make i nytt äktenskap eller dennes arvingar, skall av efterlevande makens behållna giftorätts gods och enskilda egendom före delningen uttagas egendom till värde, motsvarande vad enligt 1—4 §§ belöper å den först avlidnes arvingar.

Vad i 4 § stadgas för det fall, att egendom tillfallit efterlevande maken i arv, gåva eller testamente, skall äga motsvarande tillämpning, därest han, till följd av nytt gifte, vid bodelning eller eljest på grund av giftorätt erhållit egendom utöver vad förut tillkom honom.

6 §.

Har efterlevande maken gått i nytt gifte, skall vid hans död delning enligt *detta kapitel* av hans behållna giftorätts gods och enskilda egendom äga rum, innan bodelning må förrättas.

12 §.

Om efterlevande maken jämlikt 13 kap. 12 § giftermålsbalken ägt bekomma hela kvarlåtenskapen vid bodelning efter den först avlidne, skall vad ovan är stadgat om rätt för dennes arvingar i *efterlevande makens bo* ej gälla.

13 §.

Vad i detta kapitel är stadgat om efterlevande makes arvsrätt skall ej äga tillämpning, om vid arvlåtarens död makarna på grund av hemskillnad levde åtskilda eller talan om äktenskapets återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad då var anhängig eller vid bodelning i anledning av dödsfallet makarnas giftorätts gods efter vad i giftermålsbalken stadgas skall så delas, som hade återgång skett.

7 §.

Om efterlevande maken jämlikt 13 kap. 12 § giftermålsbalken ägt bekomma hela kvarlåtenskapen vid bodelning efter den först avlidne, skall vad ovan är stadgat om rätt för dennes arvingar i *boet efter den sist avlidne maken* ej gälla.

8 §.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

14 §.

Har i fall, som avses i 1 §, arvlåtaren genom testamente tillagt efterlevande maken hela kvarlåtenskapen eller andel därav eller återstoden, sedan viss egendom eller visst belopp utgått, samt tillika bestämt, att efter makens död annan skall efterträda honom i rätten därtill, äge vad ovan är stadgat motsvarande tillämpning, såframt ej i testamentet annorlunda föreskrivits.

9 §.

3 KAP.

Om den arvsrätt, som tillkommer barn utom äktenskap, så ock om arvsrätt efter sådant barn.

1 §.

Barn utom äktenskap eller dess avkomlingar tage arv efter barnets moder och modernefränder och ärvas av dem, såsom vore barnet av äktenskaplig börd.

2 §.

Är barnet trolovningsbarn eller har fadern avgivit förklaring, att barnet skall hava samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd, tage barnet arv efter fadern och fadern efter barnet, såsom vore barnet av äktenskaplig börd. I andra fall njute barnet och fadern ej arvsrätt efter varandra. Mellan barnet och dess fädernefränder äge ej arvsrätt rum.

Om barn utom äktenskap, som ägt ärva fadern, är avlidet, tage dess avkomlingar arv efter honom och han efter dem, på sätt i 1 kap. är stadgat.

3 §.

Förklaring, varom i 2 § sägs, skall avgivas inför den präst, som för kyrkoböckerna i församling, där barnet är kyrkobokfört, eller i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal eller notarius publicus eller ock i skriftlig, av två personer bevitnad handling, som företetts inför barnavårdsmannen eller barnavårdsnämnden. Förklaringen må givas jämväl före barnets födelse. Har barnet *uppnått myndig ålder*, vare förklaringen ej gällande, med mindre den godkänts av barnet i den ordning, varom nyss är sagt.

3 §.

Förklaring, varom i 2 § sägs, skall avgivas inför den präst, som för kyrkoböckerna i församling, där barnet är kyrkobokfört, eller i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal eller notarius publicus eller ock i skriftlig, av två personer bevitnad handling, som företetts inför barnavårdsmannen eller barnavårdsnämnden. Förklaringen må givas jämväl före barnets födelse. Har barnet *fyllt aderton år*, vare förklaringen ej gällande, med mindre den godkänts av barnet i den ordning, varom nyss är sagt.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

4 KAP.

Om adoptivbarns arvsrätt och om arvsrätt efter sådant barn. ❧

1 §.

Adoptivbarn äge lika med barn i äktenskap taga arv efter adoptanten, dock att bröstarvinge ej skall i följd av adoptivbarns arvsrätt lida intrång i sin laglott.

Är adoptivbarn dött, tage dess avkomlingar den del av arvet, som skolat tillkomma adoptivbarnet.

2 §.

Utan hinder av adoptionen äge adoptivbarnet och dess skyldemän rätt till arv efter varandra, såvitt ej annat följer av vad nedan sägs.

3 §.

Har adoptivbarn på grund av arv eller testamente erhållit egendom efter adoptant, och dör barnet utan att efterlämna bröstarvinge, äge, där barnet var adopterat av makar och en av dem lever, denne samt eljest adoptants avkomlingar rätt att före adoptivbarnets skyldemän taga arv efter barnet till så stor del av kvarlåtenskapen, som i värde motsvarar vad barnet bekommit efter adoptanten. Har adoptivbarn erhållit egendom genom gåva av adoptant, och lever adoptanten vid adoptivbarnets död, äge han sådan rätt till arv, varom i första punkten sägs. Är han död, skall vad där är stadgat äga motsvarande tillämpning.

4 §.

Finnes efter adoptivbarn ej arvsberättigad skyldeman, tage adoptanten, utöver det arv, som enligt 3 § må tillkomma honom, jämväl kvarlåtenskapen i övrigt. Var barnet adopterat av makar, njute de hälften var; är en av dem död, tage den andre hans lott.

5 §.

Vad i 3 och 4 §§ är stadgat lände ej till inskränkning i den arvsrätt, som lagligen tillkommer adoptivbarnets make, men vid dennes död äge adoptant eller adoptants avkomlingar, i den ordning, som i 3 § sägs, taga så stor del av den på adoptivbarnet belöpande lotten i boet, som i värde motsvarar vad det bekommit från adoptant i arv, gåva eller testamente. Bestämmelserna i 2 kap. skola, där de äro tillämpliga, på motsvarande sätt gälla.

6 §.

Äger vid, adoptivbarns eller dess makes död adoptant eller adoptants avkomlingar rätt till del i kvarlåtenskapen efter vad i 3 eller 5 § är stadgat,

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

skall, om egendom finnes i behåll, som adoptivbarnet erhållit från adoptant i arv, gåva eller testamente, beräkningen av vad som tillkommer adoptant eller adoptants avkomlingar ske med hänsyn till det värde, egendomen då äger. Finnes sådan egendom ej i behåll, skall hänsyn tagas till dess värde vid mottagandet, såframt ej vederlag influtit till annat belopp.

Adoptant eller adoptants avkomlingar äge, vid delning av kvarlåtenskapen efter adoptivbarnet eller dess make, på sin lott bekomma sådan egendom, som adoptivbarnet erhållit från adoptant i arv, gåva eller testamente.

5 KAP.

Om allmänna arvsfondens rätt till arv.

1 §.

Finnes ej arvinge jämlikt ovan givna bestämmelser, tillfalle arvet en fond, benämnd allmänna arvsfonden.

2 §.

Föreligger anledning att å fondens vägnar klandra testamente, som dock får antagas vara ett riktigt uttryck för arvlåtarens yttersta vilja, må Konungen besluta, att klander ej skall äga rum.

3 §.

Arv, som tillfallit fonden, må, där det med hänsyn till omständigheterna får anses billigt, enligt Konungens förordnande helt eller delvis avstås till arvlåtarens skyldeman eller annan, som stått arvlåtaren nära.

4 §.

Om fondens ändamål samt meddelande av understöd ur fonden, så ock om fondens förvaltning och bevakande av dess rätt är särskilt stadgat.

6 KAP.

Om förskott å arv.

1 §.

Vad arvlåtaren i livstiden givit bröstarvinge skall såsom förskott avräknas å hans arv, såframt icke annat föreskrivits eller med hänsyn till omständigheterna måste antagas hava varit avsett. Är mottagaren annan arvinge, skall avräkning ske, allenast om detta stadgats eller på grund av omständigheterna måste anses hava varit avsett, då egendomen gavs.

Är till makars gemensamma bröstarvinge förskott å arv givet av enderas giftorättsgods, skall, såvitt det kan ske, avräkning därför äga rum å arvet

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

efter den först avlidne. För återstoden skall avräkning verkställas å arvet efter andra maken.

2 §.

Kostnader, som fader eller moder nedlagt å barns uppehälle och utbildning, skola ej avräknas å dess arv, såvitt den, som vidkänts kostnaden, därmed endast fullgjort honom åliggande underhållsskyldighet.

Ej heller skall avräkning äga rum för sedvanliga skänker, vilkas värde icke står i missförhållande till givarens villkor. Ej heller skall å bröstarvinges arv avräkning äga rum för sedvanliga skänker, vilkas värde icke står i missförhållande till givarens villkor.

3 §.

Avräkning av förskott å arv skall ske efter egendomens värde vid mottagandet, såframt icke på grund av omständigheterna annat bör gälla.

4 §.

Kan vad arvinge mottagit i förskott ej till fullo avräknas å hans arvslott, vare han ej skyldig återbära överskottet, med mindre bestämmelse därom träffats, då förskottet gavs.

5 §.

Har förskott givits, skall, för bestämmande av arvslotternas storlek, kvarlåtenskapen före delningen ökas med förskottets värde eller, om avräkning ej kan till fullo ske å förskottstagarens arv, med vad därå kan avräknas.

6 §.

Har arvinge, som mottagit förskott, avlidit före arvlåtaren, vare förskottstagarens avkomlingar pliktiga att avräkna förskottet å sina arvslotter.

Skall arv delas mellan flera grenar och har arvinge i en gren mottagit förskott, vare, där han avlidit före arvlåtaren utan att efterlämna avkomlingar, som äga träda i hans ställe, övriga arvingar inom samma gren pliktiga att avräkna förskottet å sina arvslotter, dock tage de ej mindre del i kvarlåtenskapen än de ågt bekomma, om förskottstagaren levat.

7 §.

Vad make av sitt giftorättsgods givit styvbarn eller dess avkomling skall avräknas å mottagarens arv efter andra maken, såframt icke annat föreskrivits eller med hänsyn till omständigheterna måste antagas hava varit avsett. Med samma förbehåll skall vad

7 §.

Vad make av sitt giftorättsgods givit styvbarn eller dess avkomling skall avräknas å mottagarens arv efter andra maken, såframt icke annat föreskrivits eller med hänsyn till omständigheterna måste antagas hava varit avsett. Med samma förbehåll skall vad

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

efterlevande make givit sådan arvinge eller testamentstagare, som enligt 2 kap. 1 eller 14 § äger taga del i efterlevande makens bo, avräknas å mottagarens lott däri. Bestämmelserna i 2—6 §§ skola även i dessa fall tillämpas.

efterlevande make givit sådan arvinge eller testamentstagare, som enligt 2 kap. 1 eller 9 § äger taga del i efterlevande makens bo, avräknas å mottagarens lott däri. Bestämmelserna i 2—6 §§ skola även i dessa fall tillämpas.

8 §.

Vad i detta kapitel är stadgat om bröstarvinge skall äga motsvarande tillämpning å adoptivbarn eller dess avkomling.

7 KAP.

Om laglott.

1 §.

Hälften av den arvslott, som enligt lag tillkommer bröstarvinge, vare hans laglott.

2 §.

Bröstarvinge vare pliktig att å sin laglott avräkna vad han av arvlåtaren mottagit i förskott å sitt arv, så ock vad han mottagit på grund av testamente, såframt icke annat föranledes av detta.

3 §.

För utfående av laglott äge bröstarvinge påkalla jämkning i testamente. Äro flera förordnanden, skall, där ej annat följer av testamentet, nedsättning ske i förhållande till storleken av varje förordnande eller, vad angår förordnande till bröstarvinge, till den del därav, som han ej är pliktig avräkna å sin laglott.

4 §.

Har arvlåtaren i livstiden bortgivit egendom under sådana omständigheter eller på sådana villkor, att gåvan till syftet är att likställa med testamente, skall i avseende å gåvan vad i 2 och 3 §§ är stadgat om testamente äga motsvarande tillämpning, om ej särskilda skäl däremot äro; och skall vid nedsättning av gåvan motsvarande del av den bortgivna egendomen återbäras eller, om det ej kan ske, ersättning utgivas för dess värde. Vid laglottens beräkning skall värdet av den bortgivna egendomen läggas till kvarlåtenskapen.

Vill bröstarvinge mot gåvotagare göra gällande rätt, som i första stycket avses, skall han anhängiggöra sin talan inom ett år från det boupppteckning efter arvlåtaren avslutades. Försittes den tid, vare rätt till talan förlorad.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

5 §.

Har arvlätaren genom testamente tillerkänt någon nyttjanderätt, avkomst eller annan förmån att utgå av kvarlåtenskapen eller genom föreskrifter rörande dennas förvaltning eller på annat sätt inskränkt rätten att förfoga över den, äge bröstarvinge utan hinder av sådant förordnande utfå sin laglott i egendom, varöver han äger fritt förfoga.

6 §.

Äger barn till arvlätaren på grund av lag rätt till underhållsbidrag ur kvarlåtenskapen, skall hänsyn därtill ej tagas vid bestämmande av bröstarvinges laglott.

Om rätt att genom testamente belasta bröstarvinges laglott med underhållsbidrag stadgas i 8 kap.

7 §.

Vad förut i detta kapitel är stadgat om bröstarvinge, skall äga motsvarande tillämpning å adoptivbarn eller dess avkomling.

Efterlämnar arvlätaren jämväl bröstarvinge, varde dennes laglott så beräknad, som om adoptivbarn eller dess avkomling ej funnes.

8 KAP.

Om underhållsbidrag ur kvarlåtenskap.

1 §.

Lämnar arvlätaren efter sig barn, vars uppfostran icke är avslutad, och kan det ej av sitt arv eller annorledes njuta uppehälle och utbildning efter vad med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt, äge barnet, innan arv eller testamente må tagas, ur kvarlåtenskapen bekomma bidrag till underhållet med ett belopp en gång för alla. Hava flera barn denna rätt och förslår ej kvarlåtenskapen till deras underhåll, skall sådan jämkning dem emellan ske, som med hänsyn till deras behov och förhållandena i övrigt finnes skäligt.

1 §.

Lämnar arvlätaren efter sig barn, vars uppfostran icke är avslutad, och kan det ej av sitt arv eller annorledes njuta uppehälle och utbildning efter vad med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt, äge barnet, innan arv eller testamente må tagas, ur kvarlåtenskapen bekomma bidrag till underhållet med ett belopp en gång för alla, *dock ej för tiden efter det barnet fyllt tjuuguett år*. Hava flera barn denna rätt och förslår ej kvarlåtenskapen till deras underhåll, skall sådan jämkning dem emellan ske, som med hänsyn till deras behov och förhållandena i övrigt finnes skäligt.

Bidrag, varom nu sagts, må ej lända till minskning av annan bröstarvinges arvslott, såvitt han i följd av sjukdom eller annan dylik orsak är ur

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

stånd att själv försörja sig och arvet erfordras till skäligt underhåll eller till fullgörande av underhållsplikt.

2 §.

Har arvlåtaren genom testamente förordnat, att barn, som i följd av sjukdom eller annan dylik orsak är ur stånd att själv försörja sig, skall erhålla underhållsbidrag ur kvarlåtenskapen, och kan barnet ej av sitt arv eller annorledes njuta skäligt underhåll, då må sådant bidrag utgå, å särskilda tider eller med ett belopp en gång för alla, ändå att bröstarvinge skulle lida intrång i sin laglott. Bröstarvinge äge dock påkalla sådan jämkning i förordnandet, att hans laglott ej belastas annorledes än med årligt bidrag, motsvarande högst fem för hundra av laglottens värde; och äge han utfå laglotten, om han för bidraget ställer säkerhet, som av den underhållsberättigade eller av rätten godkännes.

Bidrag enligt denna paragraf skall utgå, innan annat testamente må tagas.

3 §.

Har någon erhållit egendom i testamente av den, som efterlämnat barn, som i 2 § avses, vare han pliktig att utgiva årligt underhållsbidrag, motsvarande högst fem för hundra av egendomens värde; och skall egendomen ej till honom utgivas, med mindre säkerhet, som av den underhållsberättigade eller av rätten godkännes, blivit ställd för underhållsbidraget. Är testamentstagaren bröstarvinge, gälle vad nu är sagt allenast egendom, som överstiger hans arvslott.

4 §.

Har arvlåtaren bortgivit egendom under sådana omständigheter eller på sådana villkor, varom i 7 kap. 4 § sägs, skall, såvitt fråga är om underhållsbidrag till barn, som i 1 eller 2 § avses, beträffande gåvan och gåvotagaren vad om testamente och testamentstagare i 1 och 3 §§ är stadgat äga motsvarande tillämpning. I den mån det visar sig erforderligt, skall den mottagna egendomen återbäras eller, om det ej kan ske, ersättning utgivas för dess värde.

5 §.

Räcker ej bidrag, varom ovan stadgats, till underhåll åt barn, som i 1 § avses, vare bröstarvinge, som mottagit egendom i förskott å sin arvslott eller eljest såsom gåva, pliktig, ändå att fall ej är för handen, varom i 4 § sägs, att utgiva underhållsbidrag intill egendomens värde vid mottagandet; dock äge sådan skyldighet ej rum, i den mån egendomen utan mottagarens vållande gått förlorad. Av det belopp, som sålunda skall utgivas, äge barnet årligen såsom bidrag till underhållet utfå vad med hänsyn till den tid, som återstår för dess uppfostran, och omständigheterna i övrigt får anses belöpa å det året.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Vad i första stycket sägs skall ej äga tillämpning i fråga om sedvanliga skänker, vilkas värde icke står i missförhållande till givarens villkor. Gåvotagare vare och fri från skyldighet att utgiva underhållsbidrag, såvitt han skulle komma att sakna medel till skäligt underhåll eller till fullgörande av underhållsplikt.

6 §.

Egendom, som avsättes för bestridande av underhållsbidrag å särskilda tider jämlikt 2, 3 eller 4 §, skall, såframt ej annat överenskommits, ställas under vård och förvaltning av god man, varom förmåles i lagen om förmynderskap.

7 §.

När väsentligen ändrade förhållanden påkalla det, äge rätten förordna, att underhållsbidrag å särskilda tider enligt 3, 4 eller 5 § skall nedsättas eller upphöra. Samma lag vare om sådant underhållsbidrag enligt 2 §, såvitt det belastar bröstarvinges laglott.

8 §.

Anspråk på underhållsbidrag enligt 1 § skall vid talans förlust framställas senast vid skiftet.

Vill någon göra gällande rätt till underhållsbidrag enligt 3, 4 eller 5 §, framställe anspråk enligt 3 § inom ett år efter det testamente, varom där sägs, blivit honom delgivet och enligt 4 eller 5 § inom samma tid från det bouppteckning efter arvlåtaren avslutades. Försittes den tid, vare rätt till talan förlorad.

9 §.

Vad i detta kapitel stadgas skall i tillämpliga delar gälla i avseende å rätt till underhåll för arvlåtarens barn utom äktenskap, som har arvsrätt efter honom, och för hans adoptivbarn ävensom å skyldighet för sådana barn och deras avkomlingar att utgiva underhållsbidrag.

9 KAP.

Om preskription av rätt till arv.

1 §.

Vistas, då bouppteckning förrättas, till namnet känd arvinge efter den döde å okänd ort, skall det hos rätten anmälas av den, som har boet i sin vård, och låte rätten, när sådan anmälan sker eller förhållandet eljest varder kunnigt, i allmänna tidningarna ofördröjligen intaga kungörelse, att arv efter den döde tillfallit den bortovarande, med anmaning till honom att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från den dag, kungörelsen var införd i tidningarna. I kungörelsen skall den bortovarandes namn upptagas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

2 §.

Kan, när bouppteckning förrättas, ej utrönas, huruvida den döde efterlämnat arvinge, som före allmänna arvsfonden eller före eller jämte annan känd arvinge är berättigad till arvet, låte rätten på anmälan av den, som har boet i sin vård, eller då förhållandet eljest varder kunnigt, i allmänna tidningarna ofördröjligen intaga kungörelse, att arv fallit efter den döde, med anmaning till okända arvingar att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från den dag, kungörelsen var införd i tidningarna. Vad nu är sagt skall ock gälla, där vid bouppteckningen kännedom finnes om arvinge efter den döde men kunskap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort.

3 §.

Arvinge, som ej enligt vad i 1 eller 2 § stadgas har att göra sin rätt till arv gällande inom tid, varom där sägs, göre det inom tio år från arvlåtarens död.

4 §.

Undandrager sig arvinge att giva tillkänna, huruvida han vill göra anspråk på arvet, äge rätten förelägga honom att göra sin rätt gällande inom ett år från det föreläggandet blev honom tillställt i huvudskrift eller besannad avskrift.

Sådant föreläggande skall meddelas, såframt ansökan därom göres av någon, som är berättigad till arvet, ifall arvingen försummar att bevara sin rätt.

5 §.

Vill arvinge, utan att tillträda arvet, göra sin rätt därtill gällande, skall han anmäla sitt anspråk hos god man, om sådan förordnats att bevaka hans rätt, eller hos var arvinge, som tillträtt arvet, eller ock, om skifte ej skett, hos den, som sitter i kvarlåtenskapen. Anmälan må ock göras hos rätten eller på landet hos domaren.

Tillkännagivande om anmälan skall göras av god man hos rätten eller domaren och av domaren å nästa rättegångsdag hos rätten. Om anmälan, som gjorts eller tillkännagivits hos rätten, skall genom dess försorg med posten underrättelse översändas till övriga arvingar, vilkas namn och vistelseort äro upptagna i bouppteckningen efter arvlåtaren eller eljest kända för rätten.

6 §.

Har arvinge icke inom tid, som i 1—4 §§ är för varje fall stadgad, tillträtt arvet eller anmält anspråk därpå efter vad i 5 § sägs, have han förlorat rätten därtill.

7 §.

Arv, som arvinge enligt 6 § gått förlustig, skall tillfalla dem, som skulle varit berättigade därtill, om arvingen avlidit före arvlåtaren.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

8 §.

Äger i fall, som i 2 kap. 1 § avses, arvinge till den först avlidne maken taga del i den efterlevandes bo, är hans rätt underkastad preskription, som vore han dennes arvinge.

9 §.

Närmare bestämmelser om kungörelse, varom i 1 och 2 §§ stadgas, meddelas av Konungen.

10 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Arv kan tagas endast av den, som lever vid tiden för arvlåtarens död; dock må barn, som dessförinnan är avlat, taga arv, om det sedermera födes med liv. Är fråga om rätt till del i efterlevande makes bo efter vad i 2 kap. sägs, skall hänsyn tagas till tiden för dennes död.

2 §.

Är arvinge till den, efter vilken arv fallit, jämväl avliden, och kan bevis ej förebringas därom, att han överlevat arvlåtaren, skall med arvet så förfaras, som om han icke överlevat denne.

3 §.

Ej må någon ärva den, som han genom brottslig gärning uppsåtligen bragt om livet.

Dräper man sålunda någon, som skolat ärva, äge ej bättre rätt till arv än om den dräpte levat.

Vad nu om dråpare är sagt, gälle ock den, vilken haft sådan del i brottet, som i 3 kap. 1—6 §§ strafflagen sägs.

4 §.

Arv, som någon jämlikt 3 § gått förlustig, skall tillfalla dem, som skulle varit berättigade därtill, om den brottslige avlidit före arvlåtaren.

5 §.

Utländsk medborgare må lika med svensk taga arv här i riket. För medborgare i stat, där svensk medborgare ej äger taga arv lika med inlänningen eller ock måste å arvet vidkännas större avdrag än denne, skall dock motsvarande inskränkning gälla här i riket, såvitt Konungen det förordnar.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

L a g

angående införande av lagen om arv.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den nu antagna lagen om arv skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1929.

Har arvlåtaren avlidit, innan nya lagen trätt i kraft, skall äldre lag fortfarande äga tillämpning.

2 §.

Genom nya lagen upphävas:

1—7 kap., 12 kap. 9 och 10 §§, 14 och 15 kap. samt 17 kap. 7 § ärvdebalken;

lagen den 11 juni 1920 om makes arvsrätt;

12 § i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap;

14, 15, 16 och 17 §§ i lagen den 14 juni 1917 om adoption;

§§ 1, 2 och 4 i förordningen den 21 december 1857 angående vad i testamente givas må, så ock om gåva av fast egendom;

tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring eller förklaring av vad sålunda upphävda lagrum innehålla eller tillägg därtill;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

3 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall denna i stället tillämpas.

4 §.

Finnes ej arvinge jämlikt bestämmelserna i 1—4 kap. av nya lagen, skall vad äldre lag innehåller om arvsrätt för kusiner och deras avkomlingar lända till efterrättelse, därest arvlåtaren vid tiden för ikraftträdandet fyllt femtio år samt från nämnda tid intill sin död oavbrutet varit i omyndighet försatt och på grund av rubbad själsverksamhet oförmögen att göra testamente.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

4 §.

Bestämmelserna i 2 kap. nya lagen skola ej äga tillämpning å den, som har äkta makes rätt, ehuru fullkomnat äktenskap ej kommit till stånd.

I fall, då äldre giftermålsbalken gällt i fråga om makars förmögenhetsförhållanden, skall vad i 2 kap. 7 och 10 §§ nya lagen stadgas om egendom, som under äktenskapet tillhört make, äga motsvarande tillämpning i avseende å egendom, som tillhört make enskilt, så ock i avseende å samfälld egendom, som i boet införts av make eller under äktenskapet tillfallit make i arv, testamente eller gåva.

5 §.

I fall, då äldre giftermålsbalken gällt i fråga om makars förmögenhetsförhållanden, skall vad i 2 kap. 5 § nya lagen stadgas om egendom, som under äktenskapet tillhört make, äga motsvarande tillämpning i avseende å egendom, som tillhört make enskilt, så ock i avseende å samfälld egendom, som i boet införts av make eller under äktenskapet tillfallit make i arv, testamente eller gåva.

5 §.

Har äldre giftermålsbalken gällt i fråga om makars förmögenhetsförhållanden, skall vad i 6 kap. 1 § andra stycket nya lagen stadgas om avräkning för förskott å arv, som givits av giftorättsgods, äga motsvarande tillämpning i avseende å förskott å arv, som givits av samfälld egendom.

6 §.

6 §.

Vad i 8 kap. 5 § nya lagen föreskrives om skyldighet för bröstarvinge, som mottagit egendom i förskott eller eljest såsom gåva, att utgiva underhållsbidrag, skall ej äga tillämpning i fråga om egendom, som givits innan nya lagen trätt i kraft, ändå att arvfallet inträffat först därefter. Beträffande skyldighet för den, som före nya lagens ikraftträdande i gåva mottagit fast egendom, att utgiva underhållsbidrag, skall äldre lag fortfarande lända till efterrättelse.

7 §.

Lag

om allmänna arvsfonden.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Den egendom, som i arv tillfaller allmänna arvsfonden, så ock egendom,

1 §.

Den egendom, som i arv tillfaller allmänna arvsfonden, så ock egendom,

Bihang till riksdagens protokoll 1928. 9 saml. 1 avd. 15 häft. (Nr 21.) 4

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

som må tillfalla fonden genom gåva eller testamente, skall utan sammanblandning med andra medel förvaltas av statskontoret såsom en särskild fond för främjande av barns och ungdoms vård och fostran.

som må tillfalla fonden genom gåva eller testamente, skall utan sammanblandning med andra medel förvaltas av statskontoret såsom en särskild fond för främjande av barns och ungdoms vård och fostran *samt till vård av behövande kroniskt sjuka och ålderstigna.*

Av medel, som under ett räkenskapsår inflytit, skall vid årets utgång en tredjedel läggas till fonden. Årstoroden skall jämte årets avkastning från och med nästföljande år vara tillgänglig för utdelning.

2 §.

Understöd ur fonden utdelas av Konungen.

Ej må understöd lämnas för åtgärd, vars bekostande åligger stat eller kommun.

Tillgängliga medel må, såvitt omständigheterna därtill föranleda, läggas till fonden.

3 §.

Fondens rätt till arv skall bevakas av kammaradvokatfiskalsämbetet; och äge ämbetet tala och svara i mål, som röra fonden.

Behörig att för fonden mottaga delgivning av testamente vare jämväl Kungl. Maj:ts befallningshavande i det län, där den döde senast haft sitt hemvist.

4 §.

Testamente till annan än fonden må å dess vägnar godkännas av kammaradvokatfiskalsämbetet, om testamentet är så upprättat, som i lag föreskrives, och anledning till klander ej heller eljest föreligger. I annat fall har ämbetet att i god tid före klandertidens utgång jämte eget utlåtande underställa ärendet Konungens prövning.

5 §.

Vill någon, att arv, som tillfallit fonden, skall helt eller delvis avstås, ingive sin till Konungen ställda ansökan till Kungl. Maj:ts befallningshavande i det län, där den döde senast haft sitt hemvist; och åligge det befallningshavanden att, efter verkställd utredning, till kammaradvokatfiskalsämbetet insända handlingarna i ärendet jämte eget utlåtande. Ämbetet har att, jämte eget yttrande, insända handlingarna till Konungen.

6 §.

Är villkor fäst vid testamente eller gåva till fonden, ankomme å Konungen att besluta, huruvida testamentet eller gåvan skall mottagas.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

7 §.

Finnes, då dödsfall inträffar, ej annan arvinge än fonden, skall det hos rätten anmälas av den, som har boet i sin vård, och nämne rätten, när sådan anmälan sker eller förhållandet eljest varder kunnigt, utredningsman i boet. Prövas denne ej vara lämplig för uppdraget, varde han av rätten entledigad.

Det åligger kammaradvokatfiskalsämbetet att övervaka, att boutredningsmannen behörigen fullgör sina skyldigheter.

8 §.

Egendom, som i arv tillfallit fonden, skall av boutredningsmannen försälas å offentlig auktion, där ej kammaradvokatfiskalsämbetet efter framställning från boutredningsmannen annat medgiver. Fordringar må dock försälas allenast i den mån de ej kunna indrivvas.

Boutredningsmannen skall ock ombesörja betalning av den dödes gäld. Såframt anledning därtill är för handen, vare han pliktig avträda den dödes egendom till konkurs. Försummar han det, svare han borgenärerna för skadan.

För indrivning av boets fordringar äge boutredningsmannen anhängiggöra och utföra talan utan bemyndigande av kammaradvokatfiskalsämbetet.

9 §.

Om boutredningsman skall i tillämpliga delar gälla vad om syssloman är stadgat. Boutredningsmannen vare berättigad att av boets medel erhålla skäligt arvode för uppdraget, så ock ersättning för sina kostnader.

10 §.

Har egendom, som ej utgöres av penningar, genom gåva eller testamente tillfallit fonden, skall lämplig person förordnas att omhändertaga och försälja egendomen, såframt ej vid gåvan eller genom testamentet annat särskilt föreskrivits, och skall i avseende å honom i tillämpliga delar gälla vad i 7—9 §§ om boutredningsman är stadgat.

11 §.

Har arv, som för bortovarande eller okänd arvinges räkning förvaltats av god man, till följd av arvsrättens preskription tillfallit fonden, vare gode mannen pliktig fullgöra vad enligt 8 § första stycket åligger boutredningsman.

12 §.

Fonden tillkommande medel skola överlämnas till statskontoret. Redovisning, som efter utredning av dödsbo eller eljest skall avgivas för förvaltning av egendom, vilken tillkommer fonden, mottages och granskas av kammaradvokatfiskalsämbetet.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

13 §.

De ytterligare föreskrifter, som för tillämpning av denna lag kunna finnas erforderliga, meddelas av Konungen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929.

Lag

om ändring i 13 kap. giftermålsbalken.

Häri genom förordnas, dels att i 13 kap. giftermålsbalken skall införas en ny paragraf av nedan angivet innehåll och betecknad såsom 11 a §, dels ock att 12 § i nämnda kapitel skall hava följande ändrade lydelse:

11 a §.

Då vid makes död förskott å arv, som givits av endera makens giftorätts-gods, skall avräknas å arvet efter den döde, skall vid bodelningen å den lott, som tillkommer den dödes arvingar, avräkning ske för förskottet eller, om det ej kan till fullo avräknas å arvet, för vad därå kan avräknas av förskottet. I fall, varom nu är sagt, skall, sedan tilldelning för gäld ägt rum, återstoden av förskottsgivarens giftorätts-gods före delningen ökas med ett belopp, motsvarande vad sålunda skall avräknas vid bodelningen.

12 §.

Sker bodelning i anledning av makes död, och är den egendom, som därvid tillkommer efterlevande maken, ringa, äge han av makarnas giftorätts-gods uttaga nödigt bohag ävensom arbetsredskap och andra lösören, som erfordras till fortsättande av hans näring, även om därigenom arvingarnas lott skulle lida inskränkning.

Efterlevande maken äge av giftorättsgodset, såvitt det räcker, städse be-komma egendom till så stort värde, att den jämte egendom, som må enskilt tillhöra honom, uppgår till tretusen kronor.

Vad *nu är stadgat* äge dock ej till-lämpning, om efter den döde finnes bröstarvinge, som ej jämväl är efterlevande makens avkomling, eller barn utom äktenskap, som har rätt till underhållsbidrag ur kvarlåtenskapen efter honom.

Vad *i andra stycket sägs* äge dock ej tillämpning, om efter den döde finnes bröstarvinge, som ej jämväl är efterlevande makens avkomling, eller barn utom äktenskap, som har rätt till underhållsbidrag ur kvarlåtenskapen efter honom.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929 och skall, där äktenskap blivit genom makes död upplöst efter nämnda dag, äga tillämpning, ändå att äktenskapet blivit ingånget, innan nya lagen trätt i kraft.

Har äldre giftermålsbalken varit tillämplig å makars förmögenhetsförhållanden, skall vad i 11 a § stadgas om förskott, som givits av giftorättsgods, äga motsvarande tillämpning i avseende å förskott, som givits av samfällid egendom, och bestämmelsen i 12 § om rätt att bekomma egendom av makarnas giftorättsgods gälla samfällda boet.

L a g

om ändring i vissa delar av ärvdabalken.

Häri genom förordnas, dels att 9 kap. 1 § ärvdabalken, vilket lagrum senast ändrats genom lag den 11 juni 1920 (nr 412), skall hava den nya lydelse, som nedan angives, dels att till 17 kap. 6 § ärvdabalken, vilket lagrum likaledes undergått ändring genom sistnämnda lag, skall fogas ett andra stycke av nedan angivna innehåll:

9 KAP.

1 §.

När dödsfall timar, då skall man eller hustru, som lever efter, riktigt uppgiva och låta noga uppteckna allt vad vardera maken ägde, så löst som fast, sådant det vid dödstimman var, med alla skrifter och handlingar, fordringar och gäld, i arvingarnas eller deras förmyndares eller ombudsmäns närvaro; skrive ock samma uppteckning under, där den gälla skall, med edlig förpliktelse, att ej något med vilja och vetskap är dolt och utelämnat, utan allt riktigt uppgivet; och vare ändå pliktig, där så fordras, att den med ed besanna. Därest till följd av äktenskapsförord, boskillnad eller hemskillnad ingendera maken hade giftorättsgods, skall allenast den dödas egendom upptecknas, med mindre efter honom äro arvingar eller testamentstagare, som enligt vad i 2 kap. av lagen om arv stadgas äga vid den efterlevande makens död taga andel i boet; och vare, om makarna vid dödsfallet på grund av hemskillnad levde åtskilda, den efterlevande maken ej pliktig att om uppteckningen draga försorg. Inträffar fall, som sist är sagt, eller lever ej man eller hustru, give då arvingarna upp den dödas egendom till uppteckning, eller de, som den vid dödsfallet omhänder haft, och skrive uppteckningen under, som nu är sagt. Lyder den dödas bo under stadsdomstol, eller är egendomen fastighet i stad; då skola, när ej annorlunda särskilt stadgat

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

är, borgmästare och råd nämna två eller flera redliga män, som egendomen uppteckna och värdera. Lyder boet under annan domstol, eller är egendomen fastighet å landet; då äga stärbhusdelägarna kalla gode män, som efter bästa förstånd uppteckningen och värderingen förrätta. Hade efterlevande make sitt bo och hemvist å annan ort än den döde, skall vid utseende av gode män för uppteckning av den efterlevandes bo vad som gäller angående bouppteckning efter död man å den ort, där den efterlevande hade sitt hemvist, äga motsvarande tillämpning. I prästhus må arvingar kalla och bruka därtill den de helst själva vilja.

17 KAP.

6 §.

Testamente — — — — — giftorättsgods.

Skall vid efterlevande makes död del av hans bo på grund av lag tillfalla den först avlidnes arvingar, må testamente efter den sist avlidne tagas allenast av den del av boet, som eljest skolat tillfalla arvingarna efter honom.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929.

L a g

angående ändring i förordningen den 18 september 1862 (nr 42), huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse.

Häri genom förordnas, dels att i förordningen den 18 september 1862, huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse, skall tilläggas en paragraf av nedan angivet innehåll och betecknad såsom § 32, dels ock att § 22 i nämnda förordning skall hava följande ändrade lydelse:

§ 22.

Försummar förmyndare eller god man att stärbhusdelägares rätt till befrielse från gäld i död mans bo bevaka, svare själv för den gäld, som ej kan utgå av vad den stärbhusdelägaren i boet äger.

§ 32.

Vad i denna förordning stadgas om urarvagörelse och om skyldighet för arvinge, som ej i laga tid gjort sig urarva, att svara för den dödas gäld,

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

så ock vad i § 21 stadgas om skyldighet för arvinge att i fall, som där avses, svara för all boets gäld skall ej äga tillämpning i fråga om allmänna arvsfonden.

Har gäld efter den döda yppats, efter det penningmedel, som på grund av arv tillkomma allmänna arvsfonden, överlämnats till fonden, vare fonden skyldig att, i den mån det erfordras för gäldens betalning, återbära vad fonden sålunda mottagit jämte ränta därå.

Allmänna arvsfonden vare städse berättigad att på villkor, varom i § 4 sägs, uppsäga gäld, som där avses. Vad i §§ 6 och 10 stadgas om tillträde av avträdd egendom gälle ej i fråga om fonden.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929.

L a g

angående ändrad lydelse av 18 § i lagen den 14 juni 1917 (nr 378) om adoption.

Härigenom förordnas, att 18 § i lagen den 14 juni 1917 om adoption skall hava följande ändrade lydelse:

I andra hänseenden än i 12 och 13 §§ sägs skall adoptionen ej hava någon verkan på adoptivbarnets och dess föräldrars inbördes rättigheter och skyldigheter.

I fråga om adoptivbarns arvsrätt och om arvsrätt efter sådant barn är särskilt stadgat.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929.

L a g

angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 (nr 376) om barn utom äktenskap.

Härigenom förordnas, att 1 § i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap, vilket lagrum ändrats genom lag den 27 juni 1924 (nr 327), skall i nedan angivna del hava följande ändrade lydelse:

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Barn — — — — — ogift.
Fadern — — — — — år.
Är — — — — — sagd.

Med trolovningsbarn förstås barn, som är avlat i trolovning, eller vars föräldrar efter dess avlelse ingått trolovning med varandra; och skall, ändå att vid trolovningen föräldrarna voro så besläktade eller besvägrade, att äktenskap dem emellan måste återgå, eller endera var gift med annan, barnet anses såsom trolovningsbarn, där föräldrarna eller en av dem var i god tro.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929.

L a g

angående ändring i 11 och 12 kap. av lagen den 27 juni 1924 (nr 320)
om förmynderskap.

Härigenom förordnas, dels att i 11 kap. av lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap skall införas en ny paragraf av nedan angivet innehåll och betecknad såsom 4 a §, dels att 4 § i nämnda kapitel skall hava den ändrade lydelse, som nedan angives, dels att till 9 § i samma kapitel skall fogas ett nytt stycke av nedan angivet innehåll, dels ock att 12 kap. 19 § samma lag skall i nedan angiven del hava följande ändrade lydelse:

11 KAP.

4 §.

Är, då dödsfall inträffar, till namnet känd dödsbodelägare å okänd ort eller så fjärran, att han ej kan bevaka sin rätt i boet, skall det hos rätten anmälas av den, som har boet i sin vård, och nämne rätten, när sådan anmälan sker eller förhållandet eljest varder kunnigt, god man att bevaka den bortovarandes rätt och förvalta hans lott i boet.

Kan vid dödsfall ej utrönas, huruvida den döde efterlämnat arvinge, som före allmänna arvsfonden eller före eller jämte annan känd arvinge är berättigad till arvet, eller finnes kännedom om arvinge efter den döde men saknas kunskap såväl om arvingens namn som om hans vistelseort, skall vad i första stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

Tarvas eljest, att bortovarandes rätt bevakas eller hans egendom förvaltas, skall ock god man förordnas att bevaka hans rätt eller förvalta egendomen.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

4 a §.

Skall enligt vad särskilt stadgas egendom ställas under vård och förvaltning av god man, som avses i denna lag, nämne rätten god man att vårda och förvalta egendomen samt, såvitt egendomen rör, företräda den, från vars förvaltning densamma blivit undantagen.

9 §.

God — — — — — egendomen.

Förteckning — — — — — förmyndaren.

Har arv, som för bortovarande eller okänd arvinges räkning förvaltats av god man, till följd av arvsrättens preskription tillfallit allmänna arvsfonden, gälle i fråga om egendomens försäljning vad i lagen om allmänna arvsfonden är stadgat.

12 KAP.

19 §.

Fråga — — — — — inskrivas.

God man, varom i 11 kap. 3 § eller 4 § tredje stycket sägs, skall förordnas av rätten i den ort, där den, för vilken god man förordnas, har egendom eller eljest behov av god man yppat sig. Skall god man förordnas efter vad i 11 kap. 4 § första eller andra stycket stadgas, ankomme det på den rätt, varunder den dödes bo lyder. Erfordras ny god man eller uppstår fråga om entledigande av god man, ankomme ärendet på den rätt, där godmanskapet är inskrivet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929.

L a g

om tillägg till 33 § konkurslagen.

Härigenom förordnas, att till 33 § konkurslagen skall fogas ett tredje stycke av följande lydelse:

Översteg vid avskiljande enligt 2 kap. i lagen om arv den avskilda egendomens värde i märklig mån vad som rätteligen tillkom arvingarna ef-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

ter den först avlidne maken, skall, om den rörande avskiljandet upprättade handling ej ingivits till rätten tidigare än ett år, innan ansökan om efterlevande makens försättande i konkurs gjordes, på talan av konkursboet återbäras egendom, motsvarande överskottet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929.

L a g

om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

Härigenom förordnas, att 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden, vilket lagrum senast ändrats genom lag den 27 juni 1924 (nr 334), skall i nedan angivna del hava följande nya lydelse:

1 §.

Över följande ärenden skola vid underrätt föras särskilda protokoll, nämligen: ett över lagfarter med fång av fast egendom; ett över inteckningar i sådan egendom; ett över inskrivningar av tomträtt samt av fång till sådan rätt, inteckningar i tomträtt, inskrivningar av vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt, så ock över inteckningar i vattenfallsrätt (tomträttsprotokoll); ett över ärenden angående förmynderskap och godmanskap (förmynderskapsprotokoll); ett över äktenskapsförord; samt ett över bouppteckningar, testamenten, som vid domstolen bevakas, åtgärder, som avses i 9 kap. av lagen om arv, förordnande eller entledigande av boutredningsman, varom förmäles i lagen om allmänna arvsfonden, samt avhandlingar om lösöre köp (bouppteckningsprotokoll).

För varje ärende skall å brädden tecknas, i lagfarts-, intecknings- och tomträttsprotokollen: namnet på den egendom ärendet rör; i förmynderskapsprotokollet: namnet å den omyndige eller den, för vilken god man förordnats, ävensom det nummer, varunder förmynderskapet eller godmanskapet blivit infört i förmynderskapsboken; i äktenskapsförordsprotokollet

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

och i bouppteckningsprotokollet, såvitt angår avhandlingar om lösöreköp: namnet å den person ärendet rör; samt eljest i bouppteckningsprotokollet: den dödes namn. Sker anmälan av arvsanspråk, skall hänvisning till ärendet tecknas å brädden av det protokoll, som upprättats rörande registrering av bouppteckning efter arvlåtaren.

Vid — — — — — drives.
 Hos — — — — — infört.
 Har — — — — — anmärkt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929.

B) att de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna, i den mån de ej kunna anses besvarade genom utskottets hemställan under A), icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 mars 1928.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Akerman, Klefbeck, Larson* i Lerdala*, *Borell, Schlyter, Anderson* i Hägelåkra, *Svenson* i Eskhult och *Georg Dahl**;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *af Ekenstam, Leo, Jansson* i Edsbäcken, *Karlsson* i Vätö, *Johansson* i Brånalt, *Johanson* i Huskvarna och *Sjögren*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

vidkommande utskottets hemställan i dess helhet:

1) av herr *Georg Dahl*, som yrkat, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition med förslag till lag om arv m. m.

2) av herrar *Borell, Anderson* i Hägelåkra, *Svenson* i Eskhult, *af Ekenstam* och *Johansson* i Brånalt, vilka anfört:

»Det föreliggande förslaget till lag om arv innefattar en synnerligen avsevärd begränsning av arvsrätten (1 kap.). Under det att enligt nu gällande lag

arvsrätten är fullkomligt obegränsad, så att även den avlägsnaste skyldeman är arvsberättigad, om ingen närmare finnes, kommer enligt det av utskottet i denna del tillstyrkta förslaget arvsrätt på grund av skyldskap att medgivas endast en mindre krets av skyldemän, nämligen bröstarvingar, föräldrar, syskon och deras avkomlingar, farföräldrar, morföräldrar och föräldrars syskon. Till stöd för denna starka begränsning av arvsrätten har särskilt framhållits, att grunden för arvsrätten är att söka icke enbart i blodsbandet utan fastmera i den på blodsbandet vilande ekonomiska och sociala samhörigheten mellan arvlåtare och arvinge, så att arvsrätt bör förekomma endast då en sådan samhörighet kan antagas regelmässigt förefinnas. Det torde kunna ifrågasättas, huruvida tillräcklig anledning förefinnes att lägga så avgörande vikt vid sistnämnda förhållande, att skyldemän berövas arvsrätt i de fall, då samhörighet i angivna hänseenden icke kan antagas föreligga. Man bryter därigenom en i vårt land sedan århundraden gällande rättsuppfattning för en annan och mera restriktiv, som leder till, att en mängd arv komma att frångå släkten och tillföras det allmänna. Härvid må särskilt erinras, att i förslaget uttryckligen betonas, att arvsrättens begränsning icke bör föranledas av fiskaliska skäl. Det är visserligen sant, att under tidernas lopp släkten i viss mån förlorat sin betydelse såsom sammanhållande faktor släktmedlemmarna emellan, men ännu består hos vårt folk en stark släktgemenskap, vilken i synnerhet torde göra sig gällande på landsbygden. Sammanhållningen inom släkten är otvivelaktigt av betydelse även för samhället och bör sålunda icke av staten motverkas. Emellertid är den starka begränsning av arvsrätten, som nu ifrågasättes, utan tvivel ägnad att inverka ofördelaktigt i nu ifrågavarande avseende.

Även om man emellertid vid avgörande av frågan om arvsrättens begränsning skulle godtaga den principiella uppfattning om grunden för nämnda rätt, som i förslaget angives, hysa vi dock den bestämda uppfattningen, att förslaget även med denna utgångspunkt går alldeles för långt, då enligt det samma kusinerna berövas arvsrätt. Såsom redan förut antytts, råder i vårt land och särskilt å dess landsbygd otvivelaktigt i mycket stor utsträckning en stark känsla av ekonomisk och social samhörighet mellan kusiner. Till stöd härför må åberopas, att verkställda utredningar synas giva vid handen, att i fall, då kusiner varit de närmaste arvingarna, arvet även gått till dem i ej mindre än omkring 50 % av fallen. Vad särskilt angår förhållandena å landsbygden förekommer det ofta, att kusiner gemensamt äga fast egendom. Ett borttagande av arvsrätten för kusiner skulle lätt åstadkomma en icke önskvärd sönderbrytning av sådan egendoms gemenskap. Mot arvsrätt för kusiner har även anförts, att en sådan skulle medföra en olämplig pulvrisering av arvet. Härutinnan må framhållas, att även arv till barn och andra närmare arvingar än kusiner ofta kommer att medföra en stark uppdelning av arvet. För övrigt torde de arvsbelopp, som tillfalla kusiner, även då beloppen ej äro så stora, kunna komma till god nytta och hjälp för arvingen, som kanske ofta befinner sig i mindre ekonomiska villkor.

De i förslaget åberopade svårigheterna att uppspara avlägsnare skyldemän torde uti ifrågavarande hänseende ej få tillerkännas någon avgörande bety-

delse, och dessa svårigheter förminskas för övrigt i väsentlig mån genom de föreslagna bestämmelserna om kungörande och preskription.

Intet land, frånsett Sovjet-Ryssland, har så stark begränsning av arvsrätten, som den nu föreslagna. I Tyskland är arvsrätten fullkomligt obegränsad, vilket åtminstone ännu är fallet även i Finland. I vårt södra grannland, Danmark, åtnjutes arvsrätt till och med femte parentelen. Den norska arvs-lagen, som ej är äldre än från år 1916, drager gränsen så, att skyldemän å sidolinjen, med undantag av den första, ärva till och med femte led, varigenom åtskilliga skyldemän, som stå längre från arvlåtaren än kusiner, erhålla arvsrätt. Även om hos oss kusinerna, vilka ju befinna sig i tredje parentelen, bibehållas vid sin arvsrätt men förslaget i övrigt antages, komma vi fortfarande att vara det land, som beträffande arvsrättens begränsning går längre än något annat land än Sovjet-Ryssland.

Då vi icke kunnat biträda utskottets förslag med avseende å arvsrättens begränsning, hava vi inom utskottet yrkat sådan ändring av förslaget, att även kusiner tillerkännas arvsrätt. Härvid vilja vi dock framhålla, att det är med stor tvekan vi varit beredda att gå så långt i begränsning av arvsrätten, att ej åtminstone alla arvingar inom tredje parentelen erhålla arvsrätt. Vi föreslå således således viss ändring av 3 § i 1 kap. av lagen om arv.

I 5 kap. av förslaget till lag om arv föreslås bildandet av en allmän arvsfond, och skall enligt förslaget, då arvinge ej finnes jämlikt i arvslagen givna bestämmelser, arvet tillfalla denna fond. Beträffande förvaltningen av fonden och disponerandet av densammes medel givas bestämmelser i den föreslagna lagen om allmänna arvsfonden.

På sätt utskottsmajoriteten anför är det otvivelaktigt en riktig princip, att statsinkomster i allmänhet icke böra anslås till vissa på förhand bestämda ändamål. De skäl, som angivits för att i strid mot nämnda princip för ifrågavarande ändamål upplägga en särskild fond, synas oss icke bärande. I varje fall torde närmare erfarenhet om storleken av de arvsmedel, som enligt den nya lagstiftningen kunna komma att tillfalla det allmänna, böra avvaktas. Vi anse således att, åtminstone tillsvidare, ifrågavarande medel, på sätt sker i fråga om nu inflytande danaarvsmedel, böra ingå direkt till statskassan. Däremot synas oss skäl föreligga för meddelande av särskilda bestämmelser rörande dessa medels förvaltning och i samband därmed stående ämnen. I enlighet härmed föreslå vi ändringar beträffande sistnämnda kap. och särskilda lag.

2 kap. av den föreslagna lagen om arv innehåller bestämmelser om makes arvsrätt samt om rätt för den först avlidne makens arvingar i efterlevande makens bo.

1734 års lag inrymde icke arvsrätt för efterlevande make. Därest makar icke efterlämnade arvingar i rätt nedstigande led och icke genom testamente annorledes förordnat, tillföll vid den först avlidne makens död dennes lott i boet de närmaste arvingarna. Den efterlevande nödgades alltså åt den avlidne makens släktingar avstå hälften av den egendom, som utgjort grundvalen för makarnas ekonomiska ställning. Att, åtminstone då boets behållning

var jämförelsevis ringa, detta ofta medförde avsevärda svårigheter för den efterlevande är uppenbart, och stötande framstår en sådan klyvning av boet särskilt i de fall, då egendomen införts däri av den efterlevande eller egendomen tillkommit genom makarnas gemensamma arbete under äktenskapet.

Genom lagen den 20 juni 1920 om makes arvsrätt tillerkändes efterlevande make sådan rätt, när den avlidne ej efterlämnat bröstarvinge eller adoptivbarn eller dess avkomling. Arvsrätten avser halva kvarlåtenskapen, när efter den döde finnas skyldemän tillhörande andra parentelen d. v. s. fader, moder, syskon eller dess avkomlingar, samt i andra fall hela kvarlåtenskapen. I förstnämnda fall tager således den efterlevande hälften av boet på grund av gifträtt och en fjärdedel på grund av arv. Den återstående fjärdedelen tillfaller dem av nämnda skyldemän till den först avlidne, som enligt arvsordningen äro närmast berättigade till arv efter honom. Med bibehållande i viss omfattning av den avlidnes närmare släktingars rätt till arv åstadkommer alltså 1920 års lag en avsevärd förbättring av den efterlevande makens ställning. Emellertid föranleder denna lag, att den efterlevande maken, när bröstarvingar saknas, leder sin hälft av kvarlåtenskapen efter den först avlidne, d. v. s. en fjärdedel av boet, över på sin egen släkt, ett förhållande som särskilt när egendomen kommit från den först avlidnes släkt icke kan anses tillfredsställande. Detta bedande av arvet från den ena släkten till den andra är särskilt irrationellt därför, att den slutliga arvsföljden blir ett slumpens verk, beroende på vilkendera av makarna som först avlider. Detta irrationella moment framträder skarpare, då tiden mellan den ene och den andre makens död är kort.

Enligt huvudregeln i det nu föreliggande förslaget skall, om arvlåtaren var gift och ej lämnar efter sig bröstarvinge eller adoptivbarn eller dess avkomling, kvarlåtenskapen tillfalla maken. Lever vid makens död den först avlidnes fader, moder, syskon eller syskons avkomling, äge de, som då äro närmast till arv efter den avlidne, taga hälften av efterlevande makens bo. Den efterlevande skall kunna förfoga såsom ägare över den del av egendomen, som han bekommit i arv efter den först avlidne. För det fall att den först avlidne icke efterlämnar några arvsberättigade skyldemän eller endast arvsberättigade skyldemän tillhörande tredje parentelen, upptar förslaget alltså samma regel som 1920 års lag, d. v. s. den efterlevande tar såsom arv hela kvarlåtenskapen med full äganderätt. Förslaget har alltså velat tillgodose såväl den efterlevande makens intresse av att få behålla hela kvarlåtenskapen som även intresset hos den först avlidnes arvingar av andra parentelen, att arvet ej av den efterlevande ledes över å hans släkt. För att skydda sekundosuccessorernas intressen skall enligt förslaget, om efterlevande maken genom gåvor eller eljest utan tillbörlig hänsyn till den rätt, som tillkommer den först avlidnes arvingar, uppsåtligen orsakat väsentlig minskning av sin egendom, av den lott, som vid efterlevande makens död tillkommer hans arvingar, vederlag utgå till arvingarna efter den först avlidne för vad av minskningen belöper å deras andel i boet (2 kap. 3 §). Stadgandet innebär sålunda rätt till vederlag för den först avlidne makens arvingar, om den efterlevande genom förfoganden i levande livet åsidosatt den rätt till succession, som vid dennes död tillkommer dem. I främsta

rummet avses med stadgandet gåva till förmån särskilt för egna skyldemän, ny make eller andra närstående. Men även en donation till ideellt ändamål kan vara av sådan omfattning, att den grundar ersättningsrätt. Att gåvan givits i syfte att åsidosätta sekundosuccessionsrätten är ej erforderligt; vederlagsrätten inträder även om dylikt syfte ej kan påvisas, därest efterlevande maken enligt objektivt bedömande får anses hava genom gåvan åsidosatt tillbörlig hänsyn till den först avlidnes arvingar. Under gåva faller här, såsom eljest, jämväl avhändelse, vilken framträder såsom onerös rättshandling men till sin innebörd i väsentlig mån är av benefik natur. Men även andra förfoganden än gåvor omfattas av stadgandet. Vederlagsrätt kan sålunda inträda exempelvis på grund av lättsinniga affärstransaktioner, företagna av den efterlevande. Också ett slösaktigt förbrukande av egendom genom att den efterlevande lever på högre standard än som kan anses skälig, grundar vederlagsrätt.

Vidare skall enligt förslaget, om efterlevande maken, på sätt som sägs i 3 § och för vilket ovan redogjorts, uppsåtligen orsakat väsentlig minskning av sin egendom eller fara för sådan minskning, rätten på ansökan av den först avlidnes skyldemän i andra parentelen förordna, att så stor del av efterlevande makens behållna egendom, som vid tiden för ansökningen belöpte å arvingarna, skall avskiljas och ställas under vård och förvaltning av god man, varom förmäles i lagen om förmynderskap. Sådant avskiljande skall ock ske, när efterlevande maken och skyldemännen äro därom ense. Går maken i nytt gifte, äger såväl han som skyldeman vinna avskiljande, om ansökan göres inom sex månader från äktenskapets ingående. Efterlevande maken äger under sin livstid uppbära den avskilda egendomens avkastning. Kapitalet får tillgripas allenast efter särskild prövning av rätten, såframt det visar sig erforderligt för beredande av skäligt underhåll åt efterlevande maken. Vid dennes död tillfaller den avskilda egendomen den först avlidnes arvingar. Bestämmelserna om avskiljande äro upptagna i 2 kap. 5—9 §§ av förslaget till lag om arv. Avskiljandet innebär alltså en rätt för den först avlidne makens skyldemän i andra parentelen att i den efterlevandes livstid under vissa förutsättningar få den del av den efterlevandes egendom, som belöper på dem, ställd under särskild vård och förvaltning.

Vad först beträffar den föreslagna utvidgade arvsrätten för make synes det oss kunna ifrågasättas, huruvida icke densamma innebär en alltför långt gående inskränkning i den på historisk grund vilande arvsrätten för skyldemän, åtminstone i det fall, att den först avlidne i boet infört ärvd fast egendom eller haft enskild egendom. 1920 års lag har för övrigt allenast jämförelsevis kort tid varit i tillämpning, vadan någon egentlig erfarenhet om dess verkningar ännu icke förefinnes. Därest till densamma kunde knytas regler av beskaffenhet att beträffande egendom av nyss nämnt slag förhindra ovan förmälda ledande av arv över från den ena släkten till den andra, skulle därmed den tyngst vägande anmärkningen mot gällande lag vara undanröjd. I varje fall är det en öppen fråga, om icke den inskränkning av makes arvsrätt, som däri finnes stadgad, uppväges av här nedan berörda olägenheter, som ound-

gängligen måste bliva förknippade med de regler om vederlag och avskiljande, som icke torde kunna undvikas, därest arvsrätt till hela kvarlåtenskapen skall medgivas åt efterlevande make.

Förslaget utgår också ifrån, att sekundosuccessorernas intressen böra skyddas genom rätt till vederlag och avskiljande i vissa fall. Gives emellertid åt denna rätt den omfattning, som avses i förslaget, skulle densamma otvivelaktigt komma att verka som ett obehörigt tryck på den efterlevande, vilket icke står i god överensstämmelse med den fria och självständiga ställning, förslaget vill bereda denne. Redan rätten till vederlag i dess föreslagna form kan komma att medföra sådan verkan, och i ännu högre grad gäller detta om den föreslagna rätten till avskiljande. Då sådant kan begäras när som helst under den efterlevandes livstid, är det på grund av den motsats i intressen, som enligt sakens natur ofta måste föreligga mellan den efterlevande och den först avlidnes arvingar, att befara att begäran om avskiljande ej sällan kan komma att utan tillräckliga skäl framställas. Utskottets majoritet har beträffande bestämmelsen i 3 § om vederlagsrätten vidtagit en begränsning av förutsättningarna därför i syfte att utesluta rätt till vederlag på grund av den efterlevande makens livsföring. I detta hänseende äro vi ense med majoriteten. Då majoriteten därutöver till förmån för den efterlevande maken föreslagit att rätt för sekundosuccessorerna till avskiljande icke under någon förutsättning skall förefinnas, anse vi att därigenom de senares befogade intressen trädas för nära. Erkännes det, att vederlagsrätt under vissa förutsättningar förefinnes, torde det knappast kunna vara tillfredsställande att fråntaga de vederlagsberättigade varje möjlighet att trygga denna rätt. Därest den efterlevande maken i syfte att draga egendom undan den först avlidnes arvingar och således med fullt uppsåt vidtager sådana åtgärder, som föranleda rätt till vederlag, synes det vara med en rationell lagstiftning fullt överensstämmande, att sekundosuccessorerna till sitt skydd medgives rätt att påkalla avskiljande.

Vid nu angivna förhållanden synes det oss som om spörsmålet om makes arvsrätt i hela dess omfattning bör underkastas ny allsidig utredning, vilken på grund av dess nära samband med testamentsrätten lämpligen torde böra ske gemensamt med den angående densamma pågående utredningen. Att uppskjuta det slutliga avgörandet av nu ifrågavarande del av arvsrätten synes böra möta så mycket mindre betänklighet, som det icke lär med fog kunna göras gällande, att bibehållande i avvaktan därpå av nu gällande regler om makes arvsrätt kan medföra någon avsevärdare olägenhet, särskilt som densamma gälla endast i den mån annorlunda icke blivit bestämt genom testamente. Vi föreslå alltså, att i stället för under 2 kap. föreslagna bestämmelser införas stadganden motsvarande nu gällande lags föreskrifter. I följd härav föreslå vi tillika vissa därav betingade ändringar i de föreliggande förslagen i övrigt.

Sedan i 3 kap. av förslaget till lag om arv föreskrivits, att barn utom äktenskap, som är trolovningsbarn eller om vilket fadern avgivit förklaring, att det skall hava samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd, förordnas i 3 §, huru en dylik förklaring skall avgivas. I sådant hän-

seende föreslås, att förklaringen skall avgivas inför den präst, som för kyrkoböckerna i församling, där barnet är kyrkobokfört, eller i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal eller notarius publicus eller ock i skriftlig av två personer bevittnad handling, som företetts inför barnavårdsmannen eller barnavårdsnämnden. Då det givetvis är av största vikt, att vederbörande vid sådan förklarings avgivande är fullt medveten om förklarings innebörd och rättsverkningarna av densamma, men det kan befaras att, om förklaringen får avgivas på sist angivna sätt, den av vilken förklaringen avgives ej har eller bringas säker vetskap om densammans betydelse i arvsrättsligt hänseende, synes det oss att man bör fordra, att förklaringen för att medföra rättslig verkan under alla förhållanden skall avgivas inför officiell myndighet eller därmed likställd person, som givetvis har att vid förklarings avgivande lämna den upplysning, som är erforderlig för att vederbörande skall fatta innebörden av förklaringen, samt att protokollföra densamma. I sådant syfte föreslå vi viss ändring av nyssnämnda paragraf.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställa vi,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick bifallas, måtte för sin del antaga följande

L a g

om arv.

Häri genom förordnas som följer:

1 KAP.

Om skyldemans arvsrätt.

1 och 2 §§ lika med utskottet.

3 §.

Leva ej arvlåtarens fader, moder, syskon eller syskons avkomlingar, tage farfader, farmoder, morfader och mormoder arvet. Var ärve lika lott.

Är farfader, farmoder, morfader eller mormoder död, då *träde i den dödes ställe hans barn eller barnbarn och dele de den lott, som skolat tillfalla den döde, på sätt i 1 § andra stycket sägs*. Äro ej barn eller barnbarn efter den döde, tage den andre av farföräldrarna eller morföräldrarna eller, om även han är död men efterlämnat barn eller barnbarn av annat gifte, *dessa* den dödes lott. Finnes ej arvinge å den sidan, gånge hela arvet till arvingarna å den andra.

4 § lika med utskottet.

2 KAP.

Om makes arvsrätt.

1 §.

Var arvlåtaren gift och lämnar ej efter sig bröstarvinge, ärve *andra maken hälften av kvarlåtenskapen, om efter den döde finnes fader eller moder eller syskon eller dess avkomling, men eljest hela kvarlåtenskapen.*

2 §.

Vad i 1 § stadgas skall ej äga tillämpning, om vid arvlåtarens död makarna på grund av hemskillnad levde åtskilda eller talan om äktenskapets återgång, hemskillnad eller äktenskapsskillnad då var anhängig eller vid bodelning i anledning av dödsfallet makarnas giftorättsgoods efter vad i giftermålsbalken stadgas skall så delas, som hade återgång skett.

3 KAP.

Om den arvsrätt, som tillkommer barn utom äktenskap, så ock om arvsrätt efter sådant barn.

1 och 2 §§ lika med utskottet.

3 §.

Förklaring, varom i 2 § sägs, skall avgivas inför den präst, som för kyrkoböckerna i församling, där barnet är kyrkobokfört, eller i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal, notarius publicus eller *ordföranden i barnavårdsnämnden*. Förklaringen må givas jämväl före barnets födelse. Har barnet fyllt aderton år, vare förklaringen ej gällande, med mindre den godkänts av barnet i den ordning, varom nyss är sagt.

4 KAP.

Om adoptivbarns arvsrätt och om arvsrätt efter sådant barn.

1—4 §§ lika med utskottet.

5 §.

Vad i 3 och 4 §§ är stadgat lände ej till inskränkning i den arvsrätt, som lagligen tillkommer adoptivbarnets make.

6 §.

Äger vid adoptivbarns död adoptant eller adoptants avkomlingar rätt till del i kvarlåtenskapen efter vad i 3 § är stadgat, skall, om egendom finnes i behåll, som adoptivbarnet erhållit från adoptant i arv, gåva eller testamente,

beräkningen av vad som tillkommer adoptant eller adoptants avkomlingar ske med hänsyn till det värde, egendomen då äger. Finnes sådan egendom ej i behåll, skall hänsyn tagas till dess värde vid mottagandet, såframt ej vederlag influtit till annat belopp.

Adoptant eller adoptants avkomlingar äge, vid delning av kvarlåtenskapen efter adoptivbarnet, på sin lott bekomma sådan egendom, som adoptivbarnet erhållit från adoptant i arv, gåva eller testamente.

5 KAP.

Om *danaarv*.

1 §.

Finnes ej arvinge jämlikt ovan givna bestämmelser, tillfalle *kvarlåtenskapen staten såsom danaarv*.

2 §.

Föreligger anledning att å *statens* vägnar klandra testamente, som dock får antagas vara ett riktigt uttryck för arvlåtarens yttersta vilja, må Konungen besluta, att klander ej skall äga rum.

3 §.

Danaarv må, där det med hänsyn till omständigheterna får anses billigt, enligt Konungens förordnande helt eller delvis avstås till arvlåtarens skyldeman eller annan, som stått arvlåtaren nära.

4 §.

Om *bevakande av statens rätt till danaarv* är särskilt stadgat.

6 KAP.

Om förskott å arv.

1—6 §§ lika med utskottet.

7 §.

Vad make av sitt giftorättsgods givit styvbarn eller dess avkomling skall avräknas å mottagarens arv efter andra maken, såframt icke annat föreskrivits eller med hänsyn till omständigheterna måste antagas hava varit avsett. Bestämmelserna i 2—6 §§ skola även i *detta* fall tillämpas.

8 § lika med utskottet.

7 och 8 KAP.

Lika med utskottet.

9 KAP.

Om preskription av rätt till arv.

1 § lika med utskottet.

2 §.

Kan, när bouppteckning förrättas, ej utrönas, huruvida den döde efterlämnat arvinge, låte rätten på anmälan av den, som har boet i sin vård, eller då förhållandet eljest varder kunnigt, i allmänna tidningarna ofördröjligen intaga kungörelse, att arv fallit efter den döde, med anmaning till okända arvingar att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från den dag, kungörelsen var införd i tidningarna. Vad nu är sagt skall ock gälla, där vid bouppteckningen kännedom finnes om arvinge efter den döde men kunskap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort.

3—7 §§ lika med utskottet.

8 § lika med 9 § i utskottets förslag.

10 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Arv kan tagas endast av den, som lever vid tiden för arvlåtarens död; dock må barn, som dessförinnan är avlat, taga arv, om det sedermera födes med liv.

2—5 §§ lika med utskottet.

L a g

angående införande av lagen om arv.

1—3 §§ lika med utskottet.

4 §.

Finnes ej arvinge jämlikt bestämmelserna i 1—4 kap. av nya lagen, skall vad äldre lag innehåller om arvsrätt för *kusinens* avkomlingar lända till efterrättelse, därest arvlåtaren vid tiden för ikraftträdandet fyllt femtio år samt från nämnda tid intill sin död oavbrutet varit i omyndighet försatt och på grund av rubbad själsverksamhet oförmögen att göra testamente.

5 §.

Bestämmelserna i 2 kap. nya lagen skola ej äga tillämpning å den, som har äkta makes rätt, ehuru fullkomnat äktenskap ej kommit till stånd.

6 och 7 §§ lika med utskottet.

L a g

om *bevakande av statens rätt till danaarv.*

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Statens rätt till *danaarv* skall bevakas av kammaradvokatfiskalsämbetet; och äge ämbetet tala och svara i mål härom.

Behörig att för *staten* mottaga delgivning av testamente vare jämväl Kungl. Maj:ts befallningshavande i det län, där den döde senast haft sitt hemvist.

2 §.

Testamente till annan än *staten* må å dess vägnar godkännas av kammaradvokatfiskalsämbetet, om testamentet är så upprättat, som i lag föreskrives, och anledning till klander ej heller eljest föreligger. I annat fall har ämbetet att i god tid före klandertidens utgång jämte eget utlåtande underställa ärendet Konungens prövning.

3 §.

Vill någon, att *danaarv* skall helt eller delvis avstås, ingive sin till Konungen ställda ansökan till Kungl. Maj:ts befallningshavande i det län, där den döde senast haft sitt hemvist; och åligge det befallningshavanden att, efter verkställd utredning, till kammaradvokatfiskalsämbetet insända handlingarna i ärendet jämte eget utlåtande. Ämbetet har att, jämte eget yttrande, insända handlingarna till Konungen.

4 §.

Finnes, då dödsfall inträffar, ej arvinge, skall det hos rätten anmälas av den, som har boet i sin vård, och nämne rätten, när sådan anmälan sker eller förhållandet eljest varder kunnigt, utredningsman i boet. Prövas denne ej vara lämplig för uppdraget, varde han av rätten entledigad.

Det åligger kammaradvokatfiskalsämbetet att övervaka, att boutredningsmannen behörigen fullgör sina skyldigheter.

5 §.

Egendom, som tillfallit *staten i danaarv*, skall av boutredningsmannen försäljas å offentlig auktion, där ej kammaradvokatfiskalsämbetet efter framställning från boutredningsmannen annat medgiver. Fordringar må dock försäljas allenast i den mån de ej kunna indrivras.

Boutredningsmannen skall ock ombesörja betalning av den dödes gäld. Såframt anledning därtill är för handen, vare han pliktig avträda den dödes egendom till konkurs. Försummar han det, svare han borgenärerna för skadan.

För indrivning av boets fordringar äge boutredningsmannen anhängiggöra och utföra talan utan bemyndigande av kammaradvokatfiskalsämbetet.

6 §.

Om boutredningsman skall i tillämpliga delar gälla vad om syssloman är stadgat. Boutredningsmannen vare berättigad att av boets medel erhålla skäligt arvode för uppdraget, så ock ersättning för sina kostnader.

7 §.

Har arv, som för bortovarande eller okänd arvinges räkning förvaltats av god man, till följd av arvsrättens preskription tillfallit *staten*, vare gode mannen pliktig fullgöra vad enligt 5 § första stycket åligger boutredningsman.

8 §.

Staten tillkommande medel skola överlämnas till statskontoret. Redovisning, som efter utredning av dödsbo eller eljest skall avgivas för förvaltning av egendom, vilken tillkommer *staten*, mottages och granskas av kammaradvokatfiskalsämbetet.

9 §.

De ytterligare föreskrifter, som för tillämpning av denna lag kunna finnas erforderliga, meddelas av Konungen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929.

L a g
om ändring i 13 kap. giftermålsbalken.

Lika med utskottet.

L a g
angående ändring i förordningen den 18 september 1862 (nr 42), huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse.

Ingressen och § 22 lika med utskottet.

§ 32.

Vad i denna förordning stadgas om urarvagörelse och om skyldighet för arvinge, som ej i laga tid gjort sig urarva, att svara för den dödas gäld, så ock vad i § 21 stadgas om skyldighet för arvinge att i fall, som där avses, svara för all boets gäld skall ej äga tillämpning i fråga om *staten*.

Har gäld efter den döda yppats, efter det *danaarv influtit till staten*, vare *staten* skyldig att, i den mån det erfordras för gäldens betalning, återbära vad sålunda mottagits jämte ränta därå.

Staten vare städse berättigad att på villkor, varom i § 4 sägs, uppsäga gäld, som där avses. Vad i §§ 6 och 10 stadgas om tillträde av avträdd egendom gälle ej i fråga om *staten*.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929.

L a g

**angående ändrad lydelse av 18 § i lagen den 14 juni 1917 (nr 378)
om adoption.**

Lika med utskottet.

L a g

**angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 (nr 376) om
barn utom äktenskap.**

Lika med utskottet.

L a g

**angående ändring i 11 och 12 kap. av lagen den 27 juni 1924 (nr 320)
om förmynderskap.**

Härigenom förordnas, dels att i 11 kap. av lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap skall införas en ny paragraf av nedan angivet innehåll och betecknad såsom 4 a §, dels att 4 § i nämnda kapitel skall hava den ändrade lydelse, som nedan angives, dels att till 9 § i samma kapitel skall fogas ett nytt stycke av nedan angivet innehåll, dels ock att 12 kap. 19 § samma lag skall i nedan angiven del hava följande ändrade lydelse:

11 KAP.

4 §.

Är, då dödsfall inträffar, till namnet känd dödsbodelägare å okänd ort eller så fjärran, att han ej kan bevaka sin rätt i boet, skall det hos rätten anmälas av den, som har boet i sin vård, och nämne rätten, när sådan anmälan sker eller förhållandet eljest varder kunnigt, god man att bevaka den bortovarandes rätt och förvalta hans lott i boet.

Kan vid dödsfall ej utrönas, huruvida den döde efterlämnat arvinge, eller finnes kännedom om arvinge efter den döde men saknas kunskap såväl om arvingens namn som om hans vistelseort, skall vad i första stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

Tarvas eljest, att bortovarandes rätt bevakas eller hans egendom förvaltas. skall ock god man förordnas att bevaka hans rätt eller förvalta egendomen.

4 a §.

Lika med utskottet.

9 §.

God ————— egendomen.
Förteckning ————— förmyndaren.

Har arv, som för bortovarande eller okänd arvinges räkning förvaltats av god man, till följd av arvsrättens preskription tillfallit *staten*, gälle i fråga om egendomens försäljning vad i lagen om *bevakande av statens rätt till dana-arv* är stadgat.

12 KAP.

19 §.

Lika med utskottet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929.

Lag

om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 (nr 42) angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

Häri genom förordnas, att 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden, vilket lagrum senast ändrats genom lag den 27 juni 1924 (nr 334), skall i nedan angivna del hava följande nya lydelse:

1 §.

Över följande ärenden skola vid underrätt föras särskilda protokoll, nämligen: ett över lagfarter med fång av fast egendom; ett över inteckningar i sådan egendom; ett över inskrivningar av tomträtt samt av fång till sådan rätt, inteckningar i tomträtt, inskrivningar av vattenfallsrätt samt av fång till sådan rätt, så ock över inteckningar i vattenfallsrätt (tomträttsprotokoll); ett över ärenden angående förmynderskap och godmanskap (förmynderskapsprotokoll); ett över äktenskapsförord; samt ett över bouppteckningar, testamenten, som vid domstolen bevakas, åtgärder, som avses i 9 kap. av lagen om arv, förordnande eller entledigande av boutredningsman, varom förmäles i lagen om *bevakande av statens rätt till danaarv*, samt avhandlingar om lösöre-köp (bouppteckningsprotokoll).

För varje ärende skall å brädden tecknas, i lagfarts-, intecknings- och tomträttsprotokollen: namnet på den egendom ärendet rör; i förmynderskapsprotokollet: namnet å den omyndige eller den, för vilken god man förordnats, ävensom det nummer, varunder förmynderskapet eller godmanskapet blivit infört i förmynderskapsboken; i äktenskapsförordsprotokollet och i bouppteckningsprotokollet, såvitt angår avhandlingar om lösöreköp: namnet å den person ärendet rör; samt eljest i bouppteckningsprotokollet: den dödes namn. Sker anmälan av arvsanspråk, skall hänvisning till ärendet tecknas å brädden av det protokoll, som upprättats rörande registrering av bouppteckning efter arvlåtaren.

Vid _____ drives.
 Hos _____ infört.
 Har _____ anmärkt.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1929.

B) att de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna, i den mån de ej kunna anses besvarade genom vår hemställan under A), icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

3) av herr *Johanson* i Huskvarna, som anfört:

»Jag instämmer i den reservation, som avgivits av herr *Borell m. fl.*, utom i vad densamma avser ändring av 5 kap. i lagen om arv och av lagen om allmänna arvsfonden. I fråga om nämnda kapitel förenar jag mig med utskottet i dess yrkande. Beträffande lagen om arvsfonden är jag jämväl ense med utskottet utom i fråga om dess 2 §. Den ändring, som jag i fråga om denna paragraf föreslår, kommer jag att angiva nedan vid förslaget till lag om allmänna arvsfonden.

Jag hemställer alltså om bifall till den av herr *Borell m. fl.* avgivna reservationen med de undantag,

att 5 kap. i förslaget till lag om arv erhåller den av Kungl. Maj:t föreslagna, av utskottet biträdda lydelsen,

att förslaget till lag om allmänna arvsfonden erhåller den av utskottet föreslagna lydelsen, dock att 2 § skall hava det innehåll, som nedan (s. 78) angives,

samt att de av nämnda reseranter föreslagna, av deras ställning till allmänna arvsfonden föranledda ändringarna i lagförslagen icke vidtagas.»

vidkommande de särskilda lagförslagen:

Förslaget till lag om arv.

Vid 1 kap. 3 §

av herrar *Åkerman, Klefbeck, Schlyter, Lindqvist* i Halmstad, *Leo, Karlsson* i Vätö och *Sjögren*, vilka anförde:

»Under åberopande av de skäl, som anförts i de av herr *Möller m. fl.* och herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.* väckta motionerna angående uteslutande från arvsrätt av jämväl föräldrars syskon, hemställa vi, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

3 §.

Leva ej arvlåtarens fader, moder, syskon eller syskons avkomlingar, tage farfader, farmoder, morfader och mormoder arvet. Var ärve lika lott.

Är farfader, farmoder, morfader eller mormoder död, *tage den andre av farföräldrarna eller morföräldrarna eller, om även han är död, den eller de återstående av nämnda skyldemän den dödes lott.*»

Vid 2 kap. 4 §

av herr *Schlyter*, som anförde:

»Flertalet av de fall, som avses i 3 §, förutsätta en viss illojalitet från den efterlevande makens sida. Dock givas fall, då rätt till vederlag otvivelaktigt föreligger, fastän den efterlevande maken förfarit fullt lojalt. Om exempelvis den kontanta behållningen efter den först avlidne maken utgör 50,000 kr. och den efterlevande maken härav skänker 25,000 kr. till egna skyldemän eller till ett allmännyttigt ändamål, med tanke att återstående 25,000 kr. skola gå till den först avlidnes släktingar, kan ju ingen förebråelse för detta förfarande riktas mot den efterlevande maken, men uppstår i alla fall en vederlagsrätt enligt 3 § (trots den mindre lyckliga terminologien 'utan tillbörlig hänsyn'). När det nu i 4 § andra stycket heter: 'Har efterlevande maken *gjort sig skyldig* till förfarande, som i 3 § avses', är alltså detta uttryck ägnat att verka förvirrande vid tolkningen av 3 §. Till undvikande härav får jag hemställa, att 4 § andra stycket erhåller följande lydelse:

Har efterlevande maken *på sätt i 3 § avses orsakat väsentlig minskning av sin egendom*, skall, vid beräkning huruvida förkovran föreligger, kvarlåtenskapen ökas med ett belopp, motsvarande den minskning av boet, som orsakats av efterlevande maken.»

Vid 3 kap

1) av herrar *Klefbeck* och *Schlyter*, som anförde:

»Vad angår den i samband med 3 kap. av förslaget till lag om arv behandlade frågan om arvsrätt för barn utom äktenskap efter fader, är det enligt vår mening otvivelaktigt principiellt riktigt, att sådan arvsrätt tillerkännes dessa barn. Att en samhörighet mellan det utomäktenskapliga barnet och dess fader ofta ej förefinnes synes ej, på sätt i propositionen göres gällande, kunna åberopas mot dessa barns arvsrätt; den bristande samhörigheten beror nämligen i allmänhet på faderns underlåtenhet att fullgöra sina förpliktelser mot barnet och dess moder. Denna hans pliktförgätenhet bör emellertid ej medföra, att barnet utestänges från arvsrätt efter fadern. Ett lagfästade av denna arvsrätt skulle säkerligen medföra, att känslan för faderskapets förpliktelser efter hand höjdes hos de fäder, varom nu är fråga.

Enligt vår mening kunna alltså starka skäl anföras för att tillerkänna barn utom äktenskap arvsrätt efter fader, nämligen för så vitt faderskapet är ostridigt. Bestrides åter faderskapet, torde däremot arvsrätt för barnet icke lämpligen kunna grundas på en sannolikhetsbevisning rörande faderskapet. Arvsrätt för barn utom äktenskap synes oss därför böra stadgas *dels* för sådana fall, då föräldrarna sammanlevt såsom makar ehuru de ej bekräftat sin förbindelse med vigsel (konkubinat), *dels ock* för sådana fall, då fadern otvetydigt erkänt faderskapet. Att genomförandet av en dylik princip, vartill i fråga om erkända barn förebild finnes i den finska lagstiftningen, skulle medföra vissa jämkningar i 1917 års lag om barn utom äktenskap, synes ej innebära något avgörande hinder. Den finska lagstiftningen har också ådagalagt, att arvsrätt efter fader kan genomföras utan att i mål om barnuppfostringsbidrag exceptio plurium behöver tillätas. Kan sålunda arvsrätt för barn utom äktenskap efter fader införas i svensk rätt, torde däremot giltig anledning saknas att utsträcka arvsrätten till att avse även fädernefränder, vilka ofta sakna varje kännedom om barnets existens.

På grund av vad sålunda anförts ha vi ansett, att i 3 kap. 2 § borde stadgas arvsrätt för barn utom äktenskap efter fader, därest barnet är trolovningsbarn, eller barnets föräldrar sammanbott under viss i lagen närmare angiven tid (t. ex. å tid då barnet kan vara avlat och därefter oavbrutet under minst ett år), eller fadern på närmare angivet sätt medgivit faderskapet. Stadganden angående det sätt, varpå medgivande av faderskapet kan lämnas, skulle ersätta bestämmelserna om arvsrättsförklaring enligt 3 §, men borde hava sin plats i lagen om barn utom äktenskap. Att med en dylik lagstiftning en skillnad måste uppstå mellan fall, då barnet blott har rätt till underhåll, och fall, då det därjämte är arvsberättigat, är en olägenhet som icke lär kunna undgås.

Då det icke varit möjligt att inom utskottet utarbeta erforderliga lagändringar för genomförande av nu angivna principer, hemställa vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i samband med det fortsatta arbetet på

revision av ärvdabalken låta utreda, i vad mån arvsrätten för barn utom äktenskap efter fader ytterligare må kunna utsträckas.»

2) av herrar *Åkerman*, *Lindqvist* i Halmstad, *Leo*, *Karlsson* i Vätö och *Sjögren*, vilka instämt i den av herrar *Klefbeck* och *Schlyter* gjorda hemställan.

Vid 5 kap. 3 §

av herr *Leo*, som anförde:

»För närvarande fordras för efterskänkande av danaarv Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall. I förevarande lagförslag föreslås däremot, att Kungl. Maj:ts skall äga att *ensam* besluta om efterskänkande av arv, som tillfallit staten (allmänna arvsfonden). Skälen för att riksdagen skulle avhända sig den medbestämmanderätt, som den nu i jämnt hundra år utövat, skulle enligt lagberedningen vara dels att riksdagen nära nog undantagslöst bifallit Kungl. Maj:ts framställningar om efterskänkande av arv, dels att den nya arvslagen kan väntas komma att till en början medföra viss ökning av ifrågavarande framställningar, varigenom riksdagens besvär med dessa ärenden kan komma att ökas.

För min del har jag icke kunnat finna dessa skäl på något som helst sätt motivera, att riksdagen frånträder sin medbestämmanderätt om efterskänkande av arv till staten. Medan dessa arv tidigare rört sig om små belopp, som tillsammans tagna icke uppgått till mera än omkring 25,000 kr. per år, kan man efter den nya arvslagens införande förvänta arv av stundom betydande storlek uppgående till i genomsnitt sammanlagt fyra à fem hundra tusen kr. per år. Så mycket angelägnare framstår det då, att riksdagens medverkan vid efterskänkande bibehålles. Det »besvär» för riksdagen, som denna medverkan medför, har hittills varit ytterst ringa och torde icke behöva befaras komma att ökas, i varje fall ej i den utsträckning, att riksdagen på förhand skulle avsäga sig denna sin rätt.

Jag föreslår därför, att ifrågavarande paragraf gives följande lydelse:

3 §.

Arv, som tillfallit fonden, må, där det med hänsyn till omständigheterna får anses billigt, enligt beslut av *Konung och riksdag* helt eller delvis avstås till arvlåtarens skyldeman eller annan, som stått arvlåtaren nära.»

Vid 7 kap

av herrar *Schlyter* och *Leo*, vilka anförde:

»Bestämmelserna om laglott kunna i vissa fall, särskilt i fråga om större förmögenheter, innebära en obehörig inskränkning i testationsfriheten. De synpunkter, som anföras till stöd för laglotsbestämmelsernas upprätthållande, räcka i varje fall ej till för att motivera, att bröstarvinge skall kunna genom klander av testamente tillskansa sig en miljonförmögenhet, som han icke är i stånd att förvalta. Rent orimliga bliva laglotsbestämmelserna, om i ett dylikt

fall t. ex. den ende bröstarvingen är en sinnesslö eller sinnessjuk person, vars förmyndare skulle äga klandra ett testamente till förmån för ett allmännyttigt ändamål, ehuru arvlåtaren till fullo sörjt för bröstarvingens bästa vård under hans återstående livstid.

Överhuvud synes det oss kunna ifrågasättas, huruvida laglottsidén är berättigad i vidare mån, än att barn gentemot sina föräldrar böra äga anspråk på en utbildning i förhållande till sina anlag och föräldrarnas förmögenhetsförhållanden, varutöver måhända dock genom lämpliga laglotsbestämmelser bör sörjas för att fast eller lös egendom med karaktär av släkteegendom ej blir bort-testamenterad.

Då det lagtekniskt icke skulle låta sig göra att ur lagförslaget utan vidare utesluta kapitlet om laglott, och då förslaget i denna del för övrigt vilar på samma grundprincip som gällande rätt, hava vi ansett oss böra biträda förslaget såsom ett provisorium men därvid uttala, att vi anse laglotsinstitutet i dess helhet böra upptagas till förnyat övervägande i samband med testamentsrätten i syfte att begränsa och modifiera den inskränkning i testationsfriheten, som laglotten innebär.»

Förslaget till lag om allmänna arvsfonden.

Vid 1 §

av herrar *Klefbeck, Larson* i Lerdala, *Schlyter* och *Lindqvist* i Halmstad, vilka anförde:

»Vad angår det föreslagna syftet med fonden — främjande av barns och ungdoms vård och fostran — anse vi, lika med utskottet, det vara en riktig tanke, att då det här är fråga om arvlåtare, som sakna egna barn, kvarläten-skaperna skola, när arvsberättigade skyldemän ej finnas, komma sådana barn till godo, vilka ej ha någon utsikt att genom ett arv erhålla hjälp till sin uppfostran och utbildning. De successionsrättsliga synpunkter, som ligga till grund för tillskapandet av fonden, motivera också väl en dylik användning av fondens medel. Med dessa synpunkter är det emellertid ej väl förenligt att, på sätt utskottet föreslagit, understöd ur fonden skall redan från början utgå jämväl för vård av kroniskt sjuka och ålderstigna. Ett dylikt syfte må visserligen i och för sig anses synnerligen behjärtansvärt och står också i överensstämmelse med de ej sällan förekommande testamentena till åldringar och sjuka. Att arvets viktigaste uppgift är att sörja för det uppväxande släktet lär emellertid ej kunna förnekas, och torde därför det allmännas arvsmedel ej böra anslås till ett ändamål, som ej tillgodoser den yngre generationen. Skulle det emellertid i en framtid visa sig, att fonden kommer att växa till en sådan storlek, att även andra syften än de i propositionen föreslagna lämpligen böra tillgodoses ur fonden, lär emellertid av utskottet föreslagna syfte böra i första hand komma i åtanke. På grund härav få vi hemställa,

att 1 § första stycket godkännes i den avfattning förslaget i den kungl. propositionen innehåller.»

Vid 2 §

1) av herr *Johanson* i Huskvarna, som anfört:

»Såsom jag nämnt i min reservation beträffande utskottets hemställan i dess helhet, är jag ense med utskottet beträffande lagen om allmänna arvsfonden utom i fråga om dess 2 §. Enligt densamma, sådan den är avfattad i **Kungl. Maj:ts**, av utskottet tillstyrkta förslag, må understöd ur arvsfonden ej lämnas för åtgärd, vars bekostande åligger stat eller kommun. Även om det må antagas, att, åtminstone till en början och så länge fonden ej vuxit till något avsevärdare belopp, understöd därur uteslutande kommer att lämnas för sålunda avsedda ändamål, synes mig emellertid anledning ej föreligga att genom införande av berörda bestämmelse förhindra att från fonden bidrag må kunna lämnas även för åtgärd, som det åligger stat eller kommun att bekosta. Särskilt synes det ingalunda obefogat om, sedan fonden vunnit tillräcklig styrka, genom understöd ur densamma någon lättnad kunde vinnas i de bördor, som i allt större omfattning överflyttats på kommunerna för fyllande av uppgifter av allmän karaktär, i den mån dessa uppgifter falla inom ramen för fondens allmänna ändamål.

Under återopande härav hemställer jag, att ifrågavarande paragraf erhåller följande lydelse:

2 §.

Understöd ur fonden utdelas av Konungen.

Tillgängliga medel må, såvitt omständigheterna därtill föranleda, läggas till fonden.»

2) av herr *Schlyter*, som önskat, att följande skulle upptagits i utskottets motivering:

»Enligt lagberedningens förslag skulle för beviljande av understöd ur allmänna arvsfonden tillsättas en nämnd bestående av ordförande, förordnad av Konungen, och fyra ledamöter, utsedda av riksdagen. Enligt propositionen skall däremot understöd ur fonden utdelas av Konungen. Emellertid synes den tanke om riksdagens medverkan i någon form vid fondens förvaltning, som låg bakom lagberedningens förslag, förtjänt av uppmärksamhet. Möjligen skulle den kunna realiseraras på det sätt, att väl icke av riksdagen valdes ledamöter i en beslutande nämnd men däremot några fullmäktige att av Konungen rådfrågas i vissa förvaltningsärenden, såsom angående avstående från arv enligt 5 kap. 3 §, angående försäljning av fonden tillfallen fastighet över ett visst värde, angående principiella frågor beträffande understöd ur fonden, angående för utdelning tillgängliga medels läggande till fonden m. m. Då emellertid en dylik, alltid med vissa kostnader förenad fullmäktiginstitution ej synes böra inrättas, förrän det visat sig vilket omfång fonden erhåller, torde frågan här om böra anstå i avbidan på vunnen erfarenhet, huruvida behov av en sådan fullmäktiginstitution kan anses vara för handen.»

Vid 8 §

1) av herr *Schlyter*, som anförde:

»Beträffande fast egendom som tillfaller arvsfonden synes, intill dess närmare erfarenhet vunnits rörande lämpligaste sättet att därmed förfara, böra stadgas, att försäljning av fastigheter ej må ske, förrän Konungen därom förordnat. Då det kan komma att visa sig vara lämpligt, att fastighet till ett mindre värde, t. ex. ej överstigande 3,000 kr., eller hus och tomt i stad av boutredningsmannen får försäljas utan inhämtande av Konungens samtycke, synes det även böra stå Konungen öppet att härom generellt förordna. Däremot torde anledning saknas att göra försäljning av fastighet, som tillfallit arvsfonden, beroende av riksdagens samtycke. På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att ifrågavarande paragraf erhåller följande lydelse:

8 §.

Lös egendom, som i arv — — — — — ej kunna indrivvas.
Beslut om försäljning av fast egendom träffas av Konungen i varje särskilt fall, där ej Konungen, beträffande fastighet av visst slag eller under visst värde, förordnat, att försäljning må ske utan sådant samtycke.

Boutredningsmannen — — — — — för skadan.

För indrivning — — — — — kammaradvokatfiskalsämbetet.»

2) av herr *Leo*, som anförde:

»Enligt § 77 regeringsformen äger Kungl. Maj:t icke utan riksdagens samtycke genom försäljning eller på annat sätt avhända kronan fast egendom. Stadgandet avser givetvis även sådan fast egendom, som tillfallit kronan genom arv.

Riksdagens samtycke till försäljning kan lämnas antingen så att riksdagen för varje fall, efter framställning av Kungl. Maj:t, lämnar medgivande till försäljning av en viss bestämd fastighet, eller så att riksdagen giver Kungl. Maj:t ett generellt bemyndigande att försälja fastighet av visst slag. För närvarande bemyndigas sålunda Kungl. Maj:t *årligen* att, utan riksdagens hörande i varje särskilt fall, förordna om avstående av mark för expropriationsändamål. Ett generellt bemyndigande, som ej inskränkts att avse viss tid, gavs år 1902 beträffande kronan tillhöriga jordbruksfastigheter ävensom inägojord, hörande till för statsverkets räkning inköpta skogsegendomar, där den till försäljning ifrågasatta egendomen icke ger högre arrende än 600 kr. per år.

I ifrågavarande lagförslag föreslås nu, att vederbörande boutredningsman skall äga att utan vare sig Konungens eller riksdagens samtycke i varje särskilt fall försälja även fast egendom, som genom arv tillfallit staten (allmänna arvsfonden).

Ett dylikt förslag bör enligt min mening icke bliva lag. Riksdagens i grundlagen fastslagna medverkan, då fråga är om försäljning av statens fasta egendom, bör icke utan starka skäl uppgivas. Några sådana skäl har ingen ens sökt

påstå föreligga i detta fall. Vål kan det måhända visa sig nödigt och lämpligt av ekonomiska eller andra skäl att låta vissa statsinstitutioner, t. ex. de affärsdrivande verken, få en viss befogenhet i förevarande avseende. Men att låta en boutredningsman var som helst i landet avgöra, huruvida och på vilka villkor en statens fasta egendom skall försäljas, är icke behöfligt och kan icke vara välbetänkt. Härför bör nu som hittills i princip fordras gemensamt beslut av Konung och riksdag. Däremot bör senare övervägas, huruvida icke av praktiska skäl riksdagen i fråga om ärvd fast egendom bör på Konungen överlåta samma rätt till försäljning, som ovan nämnts om jordbruksfastigheter.

Med hänvisning till det sagda hemställes, att ifrågavarande paragraf gives följande lydelse:

8 §.

Lös egendom, som i arv — — — — — ej kunna indrivas.
Beslut om försäljning av fast egendom träffas av Konung och riksdag.

Boutredningsmannen — — — — — för skadan.

För indrivning — — — — — kammaradvokatfiskalsäm-
betet.»

Vid 10 §

1) av herr *Leo*, som anförde:

»I förevarande paragraf stadgas, huru förfaras skall med egendom, som ej utgöres av penningar, vilken genom *gåva* eller *testamente* tillfallit allmänna arvsfonden, och skall, enligt förslaget, lämplig person förordnas att omhändertaga och försälja sådan egendom. Mot detta har jag ingen annan invändning att göra än att, på skäl som anförts i min reservation under 8 §, Konung och riksdag gemensamt böra besluta om försäljning av *fast* egendom, såframt ej vid gåvan eller genom testamentet annat föreskrivits.

Jag hemställer därför, att paragrafen gives följande lydelse:

10 §.

Har egendom, som ej utgöres av penningar, genom gåva eller testamente tillfallit fonden, skall lämplig person förordnas att omhändertaga och försälja egendomen, och skall i avseende å honom i tillämpliga delar gälla vad i 7—9 §§ om boutredningsman är stadgat. *Försäljning av fast egendom må dock ske allenast i den ordning, som i 8 § sägs.* Äro vid gåvan eller genom testamentet särskilda föreskrifter lämnade, skola dessa gälla.»

2) av herr *Schlyter*, vilken såsom en konsekvens av sitt yrkande vid 8 § hemställt, att 10 § måtte erhålla den av herr *Leo* föreslagna lydelsen.